

Geluk in een klein hoekje

Analyse van leefbaarheid in kleinere
woonplaatsen

Francine Burema
Jornt Mandemakers
Joran Veldkamp

mei 2024

Eindredactie

Atlas Research
Capital C, 4^e etage
Weesperplein 4a
1018 XA Amsterdam
020 2371400
info@atlasresearch.nl
www.atlasresearch.nl

© Atlas Research, Amsterdam, 2024

Inhoud

1 Inleiding	4
2 Leefbaarheid	7
3 15-minuten woonplaatsen en ontmoetingsplekken	16
4 Aanvullende indicatoren	25
5 Ranglijsten	29
Literatuur	31
Bijlage 1: Ranglijsten 2022	32
Bijlage 2: Bronnen en methodische toelichting	39

1 Inleiding

Over het algemeen gaat het goed met de leefbaarheid in Nederland. Desondanks zijn er de laatste jaren zorgen over de leefbaarheid buiten de grote steden en de vermeende lagere toegang tot voorzieningen in de regio.¹ In 2022 onderzocht Atlas Research voor RegioBank hoe het gesteld is met de leefbaarheid in kleinere woonplaatsen (Mandemakers & Burema, 2022), waarbij de leefbaarheid in kleinere woonplaatsen bondig te omschrijven is als 'klein maar fijn'.² Over het algemeen bleek het prettiger wonen in kleinere woonplaatsen dan in grotere. Kleinere woonplaatsen hebben weliswaar minder voorzieningen dan grotere woonplaatsen, maar dit wordt ruimschoots gecompenseerd door de lagere mate van overlast en onveiligheid. En ook op andere vlakken scoren kleinere woonplaatsen relatief goed.

Nu de nieuwe Leefbaarometercijfers over peiljaar 2022 beschikbaar zijn³, bekijken we opnieuw hoe het gaat met de leefbaarheid in kleinere woonplaatsen. Dit rapport biedt naast een update van de gegevens en een verlenging van de tijdsreeks naar 2022 nog twee noviteiten ten opzichte van het vorige rapport. Op de eerste plaats is er meer aandacht voor de bereikbaarheid van voorzieningen. Zo is de 15-minuten-stad een begrip dat steeds bekender wordt, waar meer en meer grote steden over de hele wereld op inzetten.⁴ Ook in Nederland is hier steeds meer aandacht voor. Bijna twee miljoen Nederlanders blijken te wonen in een gemeente waar het aantal voorzieningen in de buurt (binnen 15 minuten fietsen) te wensen overlaat.⁵ Voor dit rapport hebben we dieper ingezoomd op het aantal voorzieningen dat op woonplaatsniveau gemiddeld te bereiken is binnen 15 minuten reizen. Hiervoor hebben we naast de bereikbaarheid per fiets ook de bereikbaarheid per auto meegenomen. Op de tweede plaats kijken we behalve naar het aantal basisvoorzieningen in de omgeving ook specifiek naar het aantal ontmoetingsplaatsen binnen woonplaatsen. Waar liggen de meeste kansen om verbinding te zoeken met de medemens?

Er is behoefte aan analyses van de leefbaarheid op woonplaatsniveau, want afgezien van ons rapport van vorig jaar, zijn deze zover wij weten nog niet eerder verricht. De woonplaats

¹ <https://www.raadrivs.nl/documenten/publicaties/2023/03/27/elke-regio-telt>

² Wanneer we in het voorliggende onderzoek refereren aan het eerdere onderzoek, spreken we over het *Klein maar fijn* rapport (2022).

³ <https://www.leefbaarometer.nl/home.php>

⁴ <https://www.weforum.org/agenda/2022/03/15-minute-city-stickiness/>

⁵ <https://www.ad.nl/wonen/bijna-twee-miljoen-nederlanders-hebben-onvoldoende-voorzieningen-in-de-buurt-a5ac80d0/>

biedt een waardevolle schakel tussen bekende lokale analyses op wijk- en buurniveau en regionale analyses op gemeente- of regioniveau. Met name voor gefuseerde plattelandsgemeenten met meerdere kleine woonplaatsen zijn analyses op gemeenteniveau lastig. Er kunnen namelijk grote verschillen bestaan tussen de verschillende woonplaatsen binnen een gefuseerde gemeente die anders onzichtbaar blijven. Gefuseerde plattelandsgemeenten hebben weliswaar een groot aantal inwoners, maar zij kennen een wezenlijk andere problematiek dan overige - meer stedelijke - grote gemeenten. Er zijn in Nederland circa 2.500 woonplaatsen⁶, waarvan bijna 300 met een bevolking tussen de 7 duizend en 23 duizend inwoners ('kleinere woonplaatsen'). Ruim 150 woonplaatsen tellen meer dan 23 duizend inwoners en in alle overige woonplaatsen wonen minder dan 7 duizend inwoners (circa 82 procent van alle woonplaatsen).

De Leefbaarometer is een instrument waarmee de leefbaarheid in de buurt wordt gemeten aan de hand van bijna honderd indicatoren.⁷ De Leefbaarometer is onderverdeeld in vijf 'dimensies' waarbinnen thematisch met elkaar samenhangende indicatoren zijn gegroepeerd. In de onderzoeksrapporten van de Leefbaarometer gaat de meeste aandacht uit naar het algemene landelijke beeld en de verschillen tussen (grote) steden. Van oorsprong is de Leefbaarometer ontwikkeld voor het tijdig signaleren van grootstedelijke problematiek. Maar ook in kleinere woonplaatsen en minder stedelijke gebieden is leefbaarheid een belangrijk thema. In opdracht van de RegioBank brengen we in kaart hoe de leefbaarheid zich in kleinere woonplaatsen verhoudt tot het landelijke beeld.

Leeswijzer

Deze rapportage bestaat uit vier onderdelen. In het eerste hoofdstuk onderzoeken we de verschillen in leefbaarheid op woonplaatsniveau in Nederland. We onderzoeken de stand van de leefbaarheid in het algemeen en de onderliggende vijf dimensies (Veiligheid, Voorzieningen, Sociale samenhang, Woningvoorraad en Fysieke omgeving). Dit doen we voor het meest recente peiljaar (2022). Ook volgen we de ontwikkelingen ten opzichte van 2014

⁶ Een woonplaats volgens het CBS bestaat altijd uit één of meerdere volledige PC4-gebieden. Elke woonplaats bevindt zich in het geheel binnen één van de momenteel 342 verschillende Nederlandse gemeenten.

⁷ In het kort (zie voor uitgebreide uitleg de rapporten <https://atlasresearch.nl/leefbaarometer-3-0-instrumentontwikkeling/> en <https://atlasresearch.nl/leefbaarheid-in-nederland-2020/>): De Leefbaarometer meet de waardering voor de leefomgeving zoals die tot uitdrukking komt in het oordeel van bewoners over de leefomgeving en hoeveel mensen ervoor over hebben om op een specifieke plek te wonen. Het instrument is dus opgebouwd uit twee modellen (een oordelenmodel en een gedragsmodel) die worden samengevoegd om te komen tot de score van de Leefbaarometer. De modellen zijn gebaseerd op de samenhang tussen omgevingskenmerken en een voor elk model specifiek criterium: 1) *Oordelenmodel bewoners*: het oordeel van bewoners over hoe prettig zij het vinden om in hun buurt te wonen. Dit is afgeleid uit het WoonOnderzoek Nederland (WoON), een representatief steekproefonderzoek met in 2018 67 duizend respondenten. 2) *Gedragsmodel woningmarkt*: de waardering voor een omgeving die tot uitdrukking komt in hoeveel mensen ervoor over hebben om op een specifieke plek te wonen. Welke omgevingskenmerken worden opgenomen en hoe zwaar ze wegen in de Leefbaarometer wordt afgeleid uit hoe belangrijk ze zijn voor mensen in hun oordelen en gedrag.

en 2020. We brengen in kaart hoe deze standen en ontwikkelingen verschillen naar grootte van de woonplaats, stedelijkheidsgraad, omvang van de omvattende gemeente en of de woonplaats in een krimp- of anticipeergebied ligt. Tevens kijken we of er verschillen zijn in woonplaatsen met of zonder een zelfstandig adviseur van RegioBank.

In het tweede hoofdstuk bekijken we de indicatoren die de bereikbaarheid van essentiële voorzieningen en de levendigheid van de woonplaats in kaart brengen, die voor dit onderzoek zijn ontwikkeld. We meten het aantal basisvoorzieningen dat een inwoner binnen 15 minuten kan bereiken (met de auto of op de fiets). Hiernaast bekijken we het aantal ontmoetingsplekken per inwoner in de woonplaats en het gemiddeld aantal panden met een ontmoetingsfunctie in een straal van 300 meter rond de postcode (gewogen naar het aantal personen per postcode). We brengen deze indicatoren op woonplaatsniveau in kaart en analyseren de samenhang met leefbaarheid voor het meest recente peiljaar 2022.

In het derde hoofdstuk bekijken we een selectie van indicatoren die samenhangen met leefbaarheid en mogelijk op lokaal niveau te beïnvloeden zijn. We brengen deze op woonplaatsniveau in kaart. Het betreft de mate van sociale cohesie; werkgelegenheid; bereikbaarheid met het OV; de ervaren onveiligheid; leegstand van woningen en de nabijheid van voorzieningen (cultuur, onderwijs en zorg).

Ten slotte presenteren we ranglijsten voor de kleinere woonplaatsen (7 tot 23 duizend inwoners) waar de leefbaarheid in 2022 het hoogst is en welke kleinere woonplaatsen zich in de periode 2014-2022 het sterkst positief ontwikkeld hebben ('stijgers'). We doen dit voor alle kleinere woonplaatsen en voor de kleinere woonplaatsen met een lokale RegioBank vestiging of -adviseur.

2 Leefbaarheid

In dit hoofdstuk bespreken we hoe de leefbaarheid in 2022 en de onderliggende dimensies variëren naar kenmerken van woonplaatsen en hoe de leefbaarheid zich heeft ontwikkeld sinds 2014. De leefbaarheid bespreken we in termen van leefbaarheidsklassen (van 'zeer onvoldoende' tot 'uitstekend') en in termen van gestandaardiseerde afwijkingen ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde.⁸

We richten ons met name op verschillen naar grootte van de woonplaats in inwonertal. Verder bekijken we de verschillen naar stedelijkheidsgraad, omvang van de omvattende gemeente, of deze in een krimp- of anticipeergebied ligt en of er verschillen zijn in woonplaatsen met of zonder zelfstandig adviseur van RegioBank. Verder bekijken we verschillen in meer detail voor de woonplaatsen met 7 tot 23 duizend inwoners.

Aantal inwoners

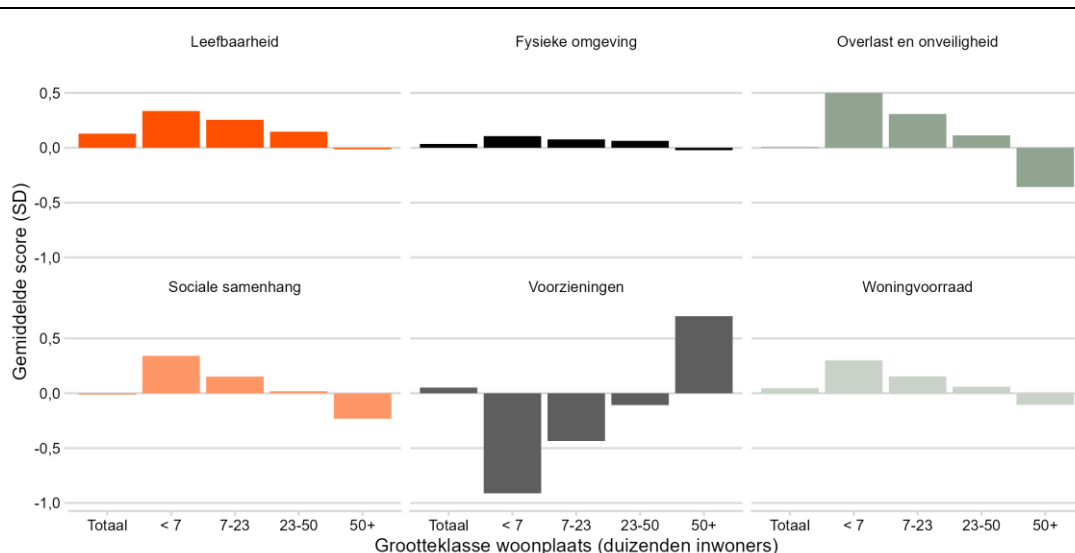
De leefbaarheid is over het algemeen goed in Nederland. De verschillen in leefbaarheid tussen woonplaatsen naar inwonertal zijn beperkt. Alleen woonplaatsen met meer dan 50 duizend inwoners hebben een iets lagere leefbaarheid ('ruim voldoende'). Figuur 1 toont de totaalscore en de onderliggende dimensies in termen van standaard deviaties voor alle woonplaatsen en naar de bevolkingsomvang van een woonplaats. De nullijn geeft de gemiddelde score in Nederland in 2018 weer. Een positieve of negatieve score betekent dat de leefbaarheid(sdimensie) hoger of lager scoort dan het Nederlands gemiddelde. De afzonderlijke dimensiescores tellen op tot de totaalscore. De score op een dimensie geeft de bijdrage weer aan de leefbaarheid.

Figuur 1 toont duidelijke verschillen in de onderliggende dimensies van leefbaarheid naar bevolkingsomvang van een woonplaats. Gemiddeld genomen zijn de voorzieningen in kleine woonplaatsen de achilleshiel van de leefbaarheid. Het relatief lage voorzieningenniveau levert een negatieve bijdrage aan de leefbaarheid. In woonplaatsen met meer inwoners nemen de voorzieningen navenant toe. Dit gaat echter gepaard met een daling van alle andere dimensies, met name de dimensie Overlast en onveiligheid levert een negatieve bijdrage in grotere woonplaatsen (een lagere score betekent meer overlast en onveiligheid). Kleinere woonplaatsen steken positief af als het gaat om sociale samenhang, woningvoorraad, fysieke omgeving en de mate van overlast en onveiligheid. De verschillen

⁸ Zie ook het rapport Leefbaarheid onder de loep 2022. N.B. op basis van de leefbaarheidsverdeling in Nederland in 2018, zie <https://atlasresearch.nl/leefbaarheid-in-nederland-2020/>.

voor de dimensies Fysieke omgeving en Woningvoorraad zijn relatief beperkt vergeleken met de andere drie dimensies.

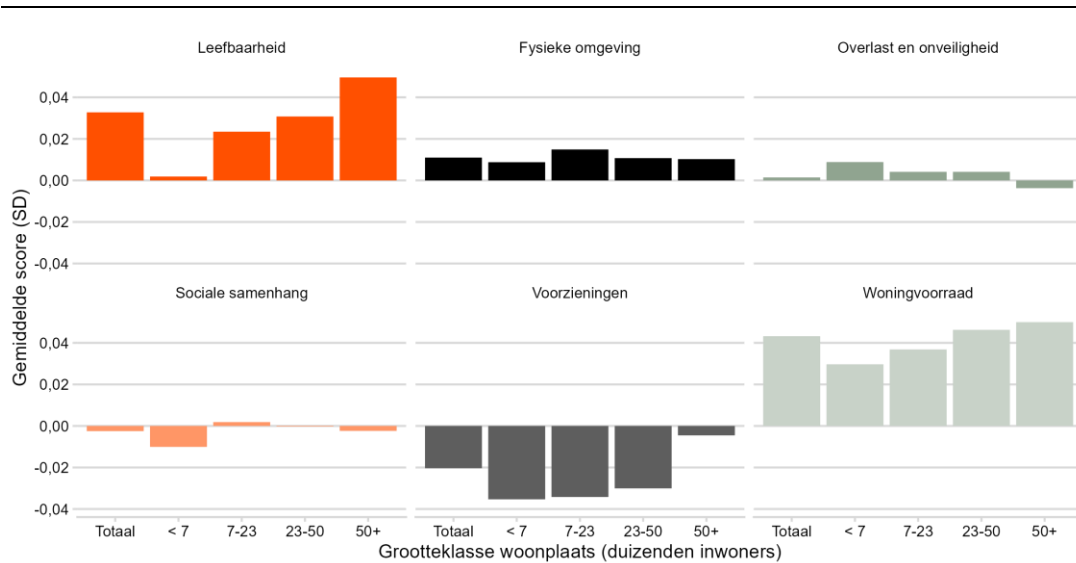
Figuur 1. Leefbaarheid en onderliggende dimensies naar woonplaatsgrootte (2022)

Recente ontwikkeling leefbaarheid

Figuur 2 toont de ontwikkeling in leefbaarheid van 2020 naar 2022. Dit is de ontwikkeling tussen de cijfers van het huidige rapport (peiljaar 2022) en de cijfers in *Klein maar fijn* (peiljaar 2020). Als we kijken naar de ontwikkeling van de leefbaarheid sinds 2020 dan is deze zeer licht toegenomen (minder dan 0,04 standaard deviatie). Er zijn slechts kleine verbeteringen te bespeuren. De verbeteringen vonden met name plaats in grotere woonplaatsen. De positieve ontwikkeling uit zich met name in een betere woningvoorraad. Ook de dimensie Fysieke omgeving nam licht toe. De dimensies Sociale samenhang en Overlast en onveiligheid laten nauwelijks verschil zien tussen 2020 en 2022. Voorzieningen is de enige dimensie waar een afname te zien is tussen 2020 en 2022. Deze afname is iets sterker voor de kleinere woonplaatsen en nagenoeg afwezig voor woonplaatsen van 50 duizend inwoners of meer.

Figuur 2. Ontwikkeling leefbaarheid en onderliggende dimensies naar woonplaatsgrootte (2020-2022)

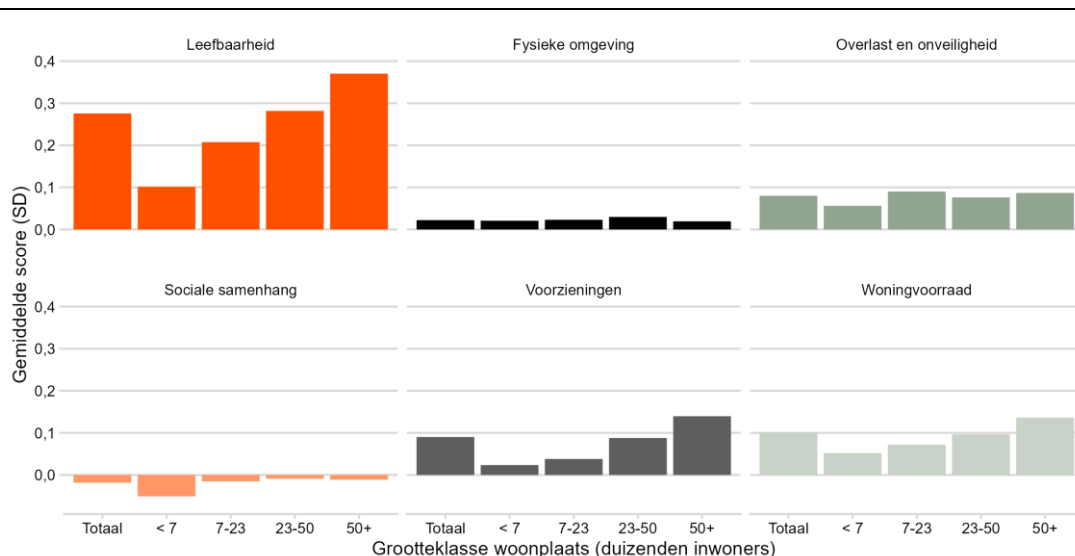

Lange termijnontwikkeling leefbaarheid

Figuur 3 toont de ontwikkeling in leefbaarheid van 2014 naar 2022. Als we kijken naar de ontwikkeling van de leefbaarheid sinds 2014 dan is deze zeer licht toegenomen (minder dan 0,5 standaard deviatie). Er zijn slechts kleine verbeteringen te bespeuren. De verbeteringen vonden met name plaats in woonplaatsen met meer dan 50 duizend inwoners. De positieve ontwikkeling uit zich met name in minder overlast en onveiligheid (positieve balk voor die dimensie), een hoger voorzieningenniveau en een betere woningvoorraad. Ook de dimensie Fysieke omgeving liet een lichte verbetering zien. De dimensie Sociale samenhang is de enige dimensie die tussen 2014 en 2022 licht afnam. Deze afname is iets sterker voor de kleinste woonplaatsen (minder dan 7 duizend inwoners).

Wanneer we kijken naar de ontwikkelingen in leefbaarheid naar de grootte van de omringende gemeente en de stedelijkheid van de woonplaats, verschijnt een vergelijkbaar beeld als in Figuur 2. De relatief kleine verbeteringen vinden met name plaats in woonplaatsen binnen grotere omringende gemeenten en in sterk stedelijke woonplaatsen. Er zijn verder geen sterke ontwikkelingen in leefbaarheid tussen 2014 en 2022 naar regionale krimp- of anticiperstatus of de aanwezigheid van een zelfstandig adviseur van RegioBank (niet weergegeven).

Figuur 3. Ontwikkeling leefbaarheid en onderliggende dimensies naar woonplaatsgrootte (2014-2022)

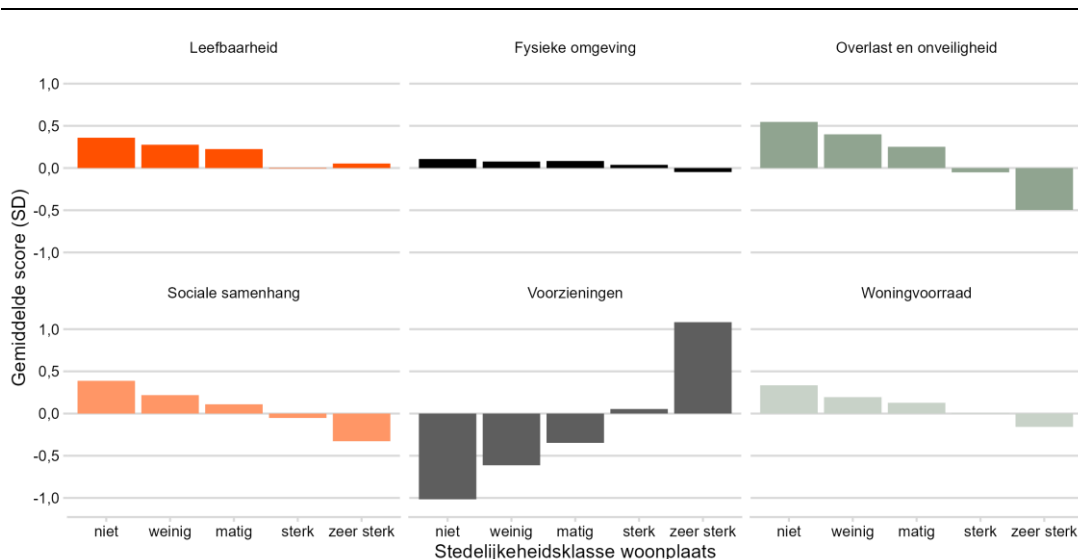
Stedelijkheidsgraad

Als we woonplaatsen indelen naar stedelijkheidsgraad op basis van CBS omgevingsadrendichtheid⁹ dan observeren we in figuur 4 een lichte tendens dat minder stedelijke woonplaatsen een hogere leefbaarheid kennen. Het beeld correspondeert sterk met de indeling naar woonplaatsgrootte (figuur 1). Ook in de onderliggende dimensies is te zien dat minder stedelijke woonplaatsen een lager voorzieningenniveau hebben, dat wordt gecompenseerd door hogere scores op de andere dimensies van leefbaarheid. Het beeld wat betreft stedelijkheid is vergelijkbaar met de cijfers over peiljaar 2020 in figuur 3 van het *Klein maar fijn* rapport (2022).

Als we vervolgens inzoomen op de verschillen in stedelijkheidsgraad voor alleen de kleinere woonplaatsen (de 295 woonplaatsen met 7 tot 23 duizend inwoners) dan blijkt de mate van verstedelijking geen wezenlijk ander patroon te vertonen (niet weergegeven).

⁹ Zeer sterk stedelijk (2.500 of meer adressen per km²), sterk stedelijk (1.500 – 2.500 adressen per km²), matig stedelijk (1.000 – 1.500 adressen per km²), weinig stedelijk (500-1.000 adressen per km²), niet stedelijk (minder dan 500 adressen per km²).

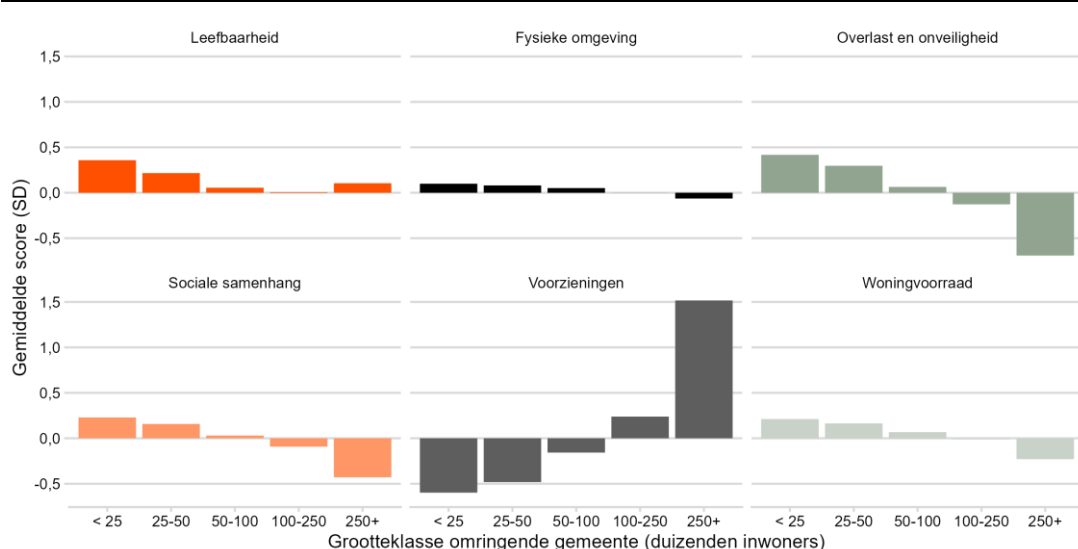
Figuur 4. Leefbaarheid en onderliggende dimensies naar stedelijkheid (2022)

Onderdeel grotere gemeente

Er zijn circa 2.500 woonplaatsen in Nederland. Deze zijn in de loop der tijd opgegaan in in-middels, begin 2024, 342 gemeenten. Veel woonplaatsen zijn daarmee onderdeel van een grotere gemeente. Dit heeft mogelijk voordelen voor de leefbaarheid (gedeelde voorzieningen), maar mogelijk ook nadelen. Figuur 5 toont de leefbaarheid van woonplaatsen naar de grootteklasse van de gemeente. Kanttekening hierbij is dat er slechts elf woonplaatsen in de hoogste categorie vallen. Dit betreft vooral de grote steden, waar de woonplaats vaak synoniem is aan de gemeente (zoals de woonplaats Utrecht in de gemeente Utrecht).

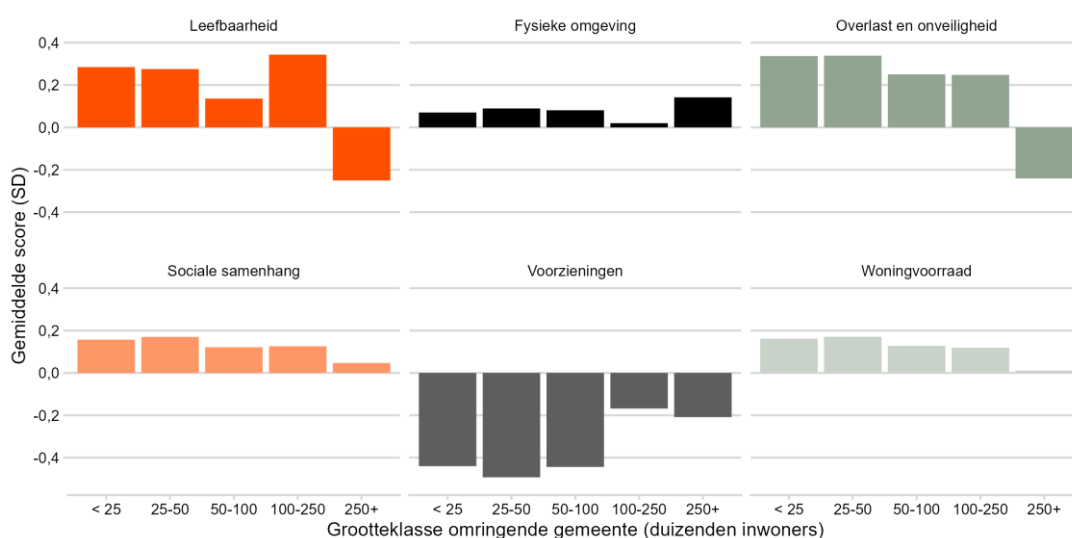
Figuur 5. Leefbaarheid en onderliggende dimensies naar gemeentegrootteklasse (2022)

Uit de figuur rijst een inmiddels herkenbaar beeld op. Naarmate een woonplaats zich in een grotere gemeente (en dus voornamelijk in een stedelijker gebied) bevindt, neemt het voorzieningenniveau toe en dalen de andere dimensiescores. De leefbaarheid is het gunstigst in woonplaatsen van gemeenten met minder dan 25 duizend inwoners, het minst gunstig in woonplaatsen van gemeenten met 50 tot 100 duizend en 100 tot 250 duizend inwoners en neemt dan weer licht toe voor woonplaatsen in de grootste gemeenten. Deze bevindingen zijn overeenkomstig met dezelfde cijfers voor peiljaar 2020 in *Klein maar fijn* (2022).

In figuur 6 zoomen we in op de kleinere woonplaatsen van 7 tot 23 duizend inwoners. Kleinere woonplaatsen lijken in enige mate beïnvloed te worden door de grootte van de omringende gemeente. Zo is de leefbaarheid in kleinere woonplaatsen relatief laag wanneer de omringende gemeente meer dan 250 duizend inwoners heeft, al betreft dit slechts drie woonplaatsen. Zonder deze grootteklasse zijn de verschillen gering, maar met een relatief lage leefbaarheid in kleinere woonplaatsen in gemeenten van 50 tot 100 duizend inwoners. Deze woonplaatsen zijn met uitzondering van Voorzieningen op nagenoeg alle dimensies vergelijkbaar als woonplaatsen in de gemeentegrootteklasse 100-250 duizend inwoners. Het voorzieningenniveau ligt namelijk relatief laag in kleinere woonplaatsen in gemeenten van 50 tot 100 duizend inwoners ten opzichte van de kleinere woonplaatsen in die groep grootste gemeenten. Naast Voorzieningen speelt de gemeentegrootte ook bij Overlast en onveiligheid een rol, waarbij een kleinere woonplaats in een grotere gemeente relatief meer overlast heeft ten opzichte een kleinere woonplaats in een andere gemeente.

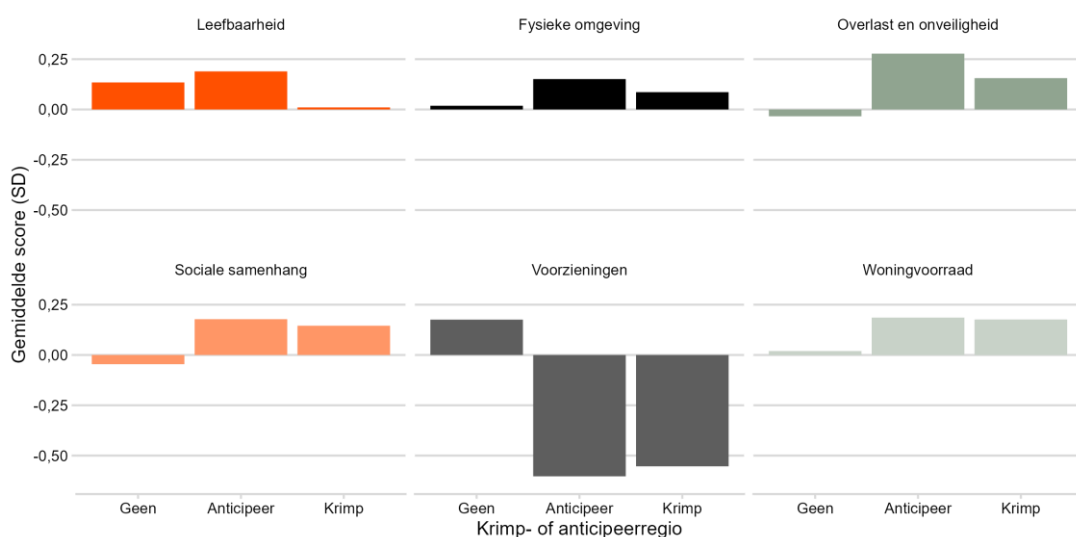
Figuur 6. Leefbaarheid(sdimensies) kleinere woonplaatsen naar gemeentegrootteklasse (2022)

Krimp- en anticipereerregio's

Als we woonplaatsen indelen naar locatie in Nederland en of ze in een gebied liggen met (verwachte) bevolkingsdaling (zogenoemde krimp- en anticipereerregio's¹⁰), dan ontstaat er een interessant beeld (zie figuur 7). De leefbaarheid ligt in 2022 iets lager in krimpregio's, maar is juist hoger in anticipereerregio's dan in de rest van Nederland. Er zijn duidelijke verschillen naar onderliggende dimensie. Het voorzieningenniveau is lager in krimp- en anticipereerregio's; de andere dimensies scoren juist hoger. Woonplaatsen in anticipereerregio's scoren op alle vlakken (behalve op het gebied van voorzieningen) net wat beter dan de krimpregio's en compenseren hiermee het lage voorzieningenniveau ten opzichte van de rest van Nederland, waardoor de leefbaarheid hier het hoogst uitkomt. Het patroon is hetzelfde als in peiljaar 2020, alleen zijn de verschillen in 2022 wat groter dan in 2020 het geval was (zie figuur 6 van *Klein maar fijn*, 2022).

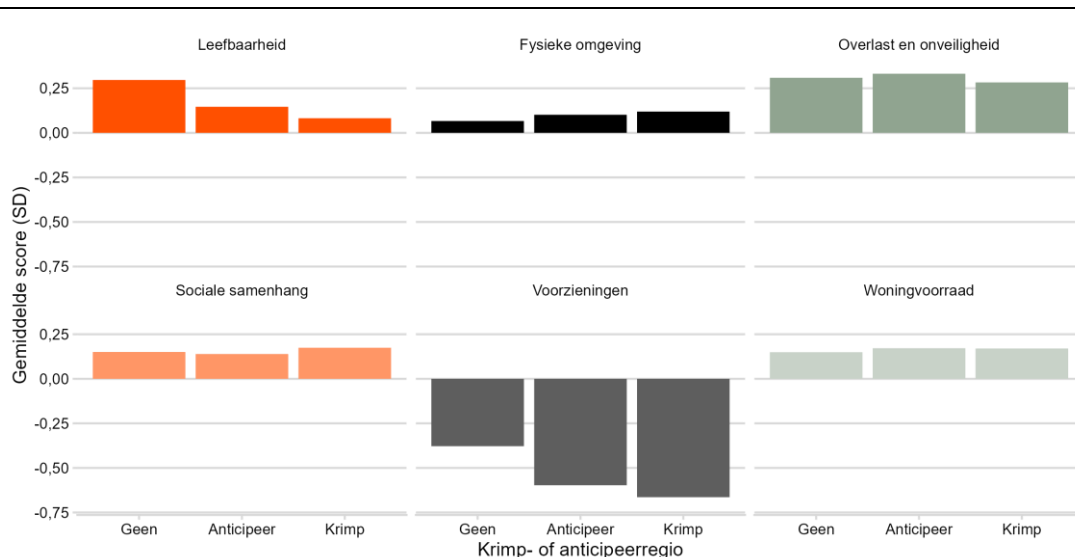
Figuur 7. Leefbaarheid en onderliggende dimensies naar krimp- of anticipereerstatus (2022)

¹⁰ In 2011 zijn bepaalde gebieden door de Rijksoverheid als gevolg van de verwachte toekomstige bevolkingsdaling benoemd tot krimp- en anticipereerregio's. In het publieke debat is er soms kritiek op deze naamgeving, zie bijvoorbeeld <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-we-moeten-onze-manier-van-denken-over-krimpregio-s-veranderen-bab0e4f7/>.

Het beeld slaat voor de kleinere woonplaatsen van 7 tot 23 duizend inwoners om ten opzichte van alle woonplaatsen. Binnen kleinere woonplaatsen scoren alle drie de groepen vergelijkbaar op de dimensies (positieve bijdragen van alle dimensies behalve Voorzieningen), en is de leefbaarheid aanzienlijk hoger buiten de krimp- en anticipieerregio's (figuur 8). Het maakt voor de leefbaarheid in kleinere woonplaatsen nogal uit of ze in een krimp- of anticipieerregio liggen, te zien aan de grotere verschillen in leefbaarheid in figuur 8 dan in figuur 7. Een nadere blik op deze gegevens wijst uit dat enkel in de kleinste groep woonplaatsen (van minder dan 7 duizend inwoners) de leefbaarheid het hoogst ligt in de anticipieerregio's. Doordat deze groep bijna 82 procent van alle woonplaatsen omvat, zorgt dit ervoor dat ook het gemiddelde van alle woonplaatsen (in figuur 7) iets hoger ligt in anticipieerregio's dan in de rest van Nederland.

Figuur 8. Leefbaarheid(sdimensies) kleinere woonplaatsen naar krimp- of anticipieerstatus (2022)

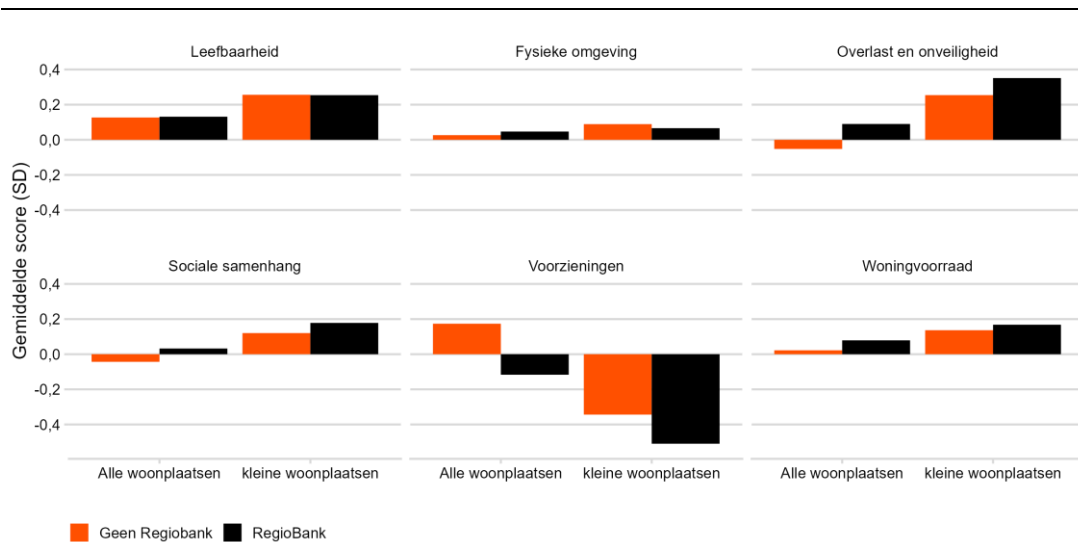

RegioBank vestiging

Figuur 9 toont de leefbaarheid in woonplaatsen met en zonder een zelfstandig adviseur van RegioBank voor alle woonplaatsen en voor de kleinere woonplaatsen van 7 tot 23 duizend inwoners. Er is vrijwel geen verschil in leefbaarheid tussen woonplaatsen met en zonder een zelfstandig adviseur van RegioBank, zowel voor alle woonplaatsen als alleen voor de kleinere woonplaatsen. Daarnaast is het contrast in leefbaarheid en de dimensiescores tussen de meer stedelijke en regionale gebieden een terugkerend patroon, dat ook hier weer opvalt. De RegioBank, zoals de naam al doet vermoeden, richt zich immers op kleinere woonplaatsen in de regio (54% van de kleinere woonplaatsen heeft een

adviseur, ten opzichte van 16% van alle woonplaatsen). Woonplaatsen met een adviseur kennen derhalve een iets lager voorzieningenniveau en scoren gemiddeld wat beter op de andere leefbaarheidsdimensies. Bij de kleinere woonplaatsen ontstaat een vergelijkbaar beeld, behalve dat de waardering voor het voorzieningenniveau bij de aanwezigheid van een zelfstandig adviseur van RegioBank juist wat lager is dan bekeken over alle woonplaatsen. In *Klein maar fijn* (2022) waren de bevindingen voor peiljaar 2020 vergelijkbaar: er was geen verschil in leefbaarheid tussen woonplaatsen met en zonder adviseur van RegioBank en verder waren de dimensiescores ook vergelijkbaar. De enige discrepantie ten opzichte van peiljaar 2020 is de hoogte van de leefbaarheid en dimensiescores (ten opzichte van het Nederlands gemiddelde van 2018, de nullijn), die in 2022 over het algemeen iets hoger uitvallen dan in 2020 – wat betekent dat de leefbaarheid iets gunstiger is dan destijds het geval was.

Figuur 9. Leefbaarheid(sdimensies) kleinere woonplaatsen naar RegioBank-adviseur (2022)

3 15-minuten woonplaatsen en ontmoetingsplekken

In dit hoofdstuk onderzoeken we de bereikbaarheid van basisvoorzieningen ('15-minuten woonplaatsen') en de beschikbaarheid van ontmoetingsplekken in kleinere woonplaatsen. Recent onderzoek laat zien dat basisvoorzieningen, zoals een huisarts, minder goed te bereiken zijn in de regio. Het is echter hoe dit zich uit op het niveau van woonplaatsen. Er wordt bovendien dikwijls gesteld dat grotere steden levendiger zijn dan het platteland. We onderzoeken daarom in hoeverre er mogelijkheden tot ontmoeting zijn op woonplaatsniveau.

We lichten eerst in detail toe hoe we de indicatoren hebben ontwikkeld, en laten daarna de regionale patronen op de kaart zien. Vervolgens bekijken we hoe de indicatoren samenhangen met woonplaatsgrootte, de anticipeer- en/of krimpstatus van kleinere woonplaatsen (7 tot 23 duizend inwoners) en de aanwezigheid van zelfstandig adviseurs van RegioBank in de woonplaats. Tot slot bekijken we hoe deze indicatoren samenhangen met de leefbaarheid van de woonplaats.

Basisvoorzieningen

De indicatoren voor basisvoorzieningen bepalen we als volgt: we hanteren het gemiddelde aantal basisvoorzieningen dat een inwoner binnen 15 minuten kan bereiken. Dit doen we voor twee transportmodi: de fiets en de auto, aangezien dit de meest populaire vervoersvormen in Nederland zijn. We bouwen voort op de door het CBS gehanteerde lijst van negen basisvoorzieningen: huisarts, apotheek, zwembad, supermarkt, warenhuis, bibliotheek, bioscoop, café en treinstation. De score per woonplaats varieert van 0 tot 9, waarbij een score van 0 betekent dat geen van de basisvoorzieningen binnen 15 minuten te bereiken is per fiets of auto, en een score van 9 betekent dat alle negen basisvoorzieningen binnen 15 minuten te bereiken zijn. We hebben hiervoor op basis van de landelijk representatieve enquête Onderweg in Nederland (ODiN)¹¹ bepaald wat de gemiddelde snelheid is van reizen per auto en per fiets wanneer de totale reis tussen de nul en 15 minuten duurt. Omdat de snelheid binnen sterk stedelijk gebied anders kan zijn dan op het platteland, hebben we deze gemiddelde snelheid bepaald per stedelijkheidsklasse. Vervolgens hebben we bepaald hoeveel basisvoorzieningen te bereiken zijn binnen 15 minuten door de

¹¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/personen/overzicht/onderweg-in-nederland>

afstand te berekenen die afgelegd kan worden binnen 15 minuten reistijd en te tellen hoeveel van de basisvoorzieningen binnen deze afstand liggen.¹² We kijken hierbij per voorziening óf de voorziening bereikbaar is binnen 15 minuten reistijd, en niet hoeveel voorzieningen er bereikbaar zijn. Ter illustratie: wanneer er binnen 15 minuten fietsen één huisarts, één apotheek, nul zwembaden of warenhuizen, drie supermarkten, één bibliotheek, één bioscoop, vijf cafés en één treinstation bereikbaar zijn, telt dit op tot een score van 7 uit 9. De voorzieningen 'zwembad' en 'warenhuis' zijn immers niet te bereiken, de overige zeven voorzieningen wel. Het maakt dus niet uit *hoeveel* supermarkten er zijn, als het er maar minimaal één is.

Ontmoetingsplekken

Voor de beschikbaarheid van ontmoetingsplekken nemen we het aantal ontmoetingsplekken per inwoner in de woonplaats én het gemiddeld aantal bereikbare ontmoetingsplekken binnen 300 meter. De eerste indicator ontstaat door het aantal panden te nemen per woonplaats met als functie (onder andere) ontmoetingsfunctie en dit te delen door het aantal inwoners in de woonplaats, om te komen tot een aantal ontmoetingsplekken per inwoner. Deze score varieert van 0 tot 0.11 (= elf ontmoetingsplekken per 100 inwoners).

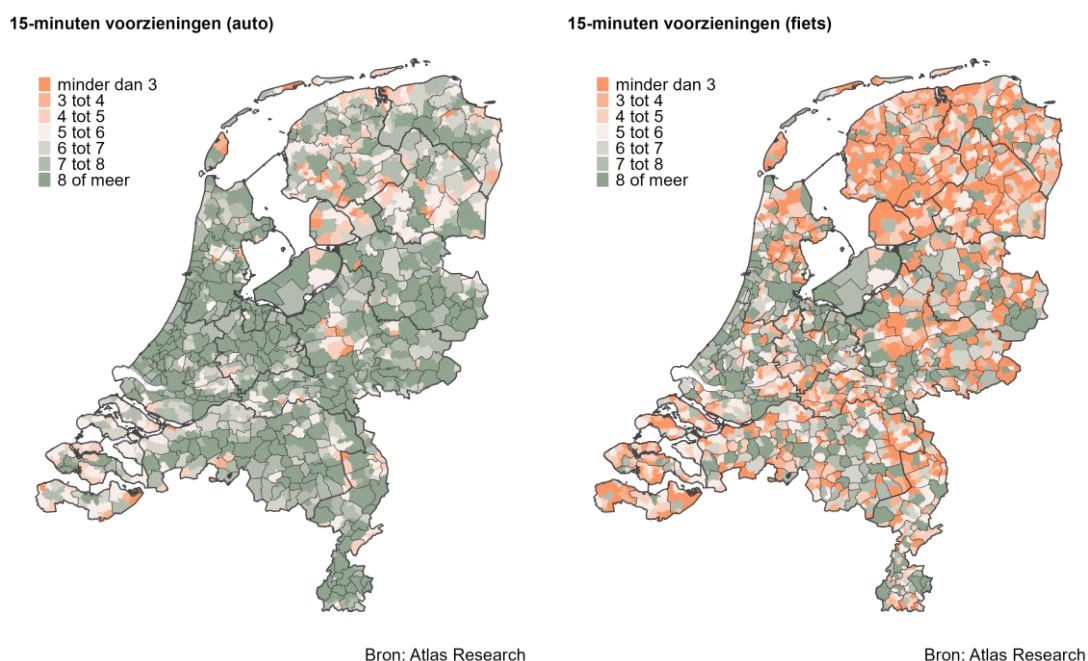
Vervolgens bekijken we tevens het aantal ontmoetingsmogelijkheden in de buurt. Hiervoor nemen we het gemiddelde aantal panden met als functie (onder andere) ontmoetingsfunctie in een straal van 300 meter rond postcodes, en berekenen we per woonplaats het gemiddelde aantal ontmoetingsplekken binnen 300 meter gewogen naar het aantal personen wonend in de postcodes. Deze score varieert van 0 tot 32 (= 32 panden met een ontmoetingsfunctie bereikbaar binnen 300 meter van een postcodegebied).

¹² De gebruikte gegevens zijn op grid-niveau de afstand tot de voorzieningen. Door per woonplaats het gewogen gemiddelde van deze afstanden te nemen (gewogen naar het aantal inwoners), wordt een gemiddelde afstand tot de voorziening per woonplaats bepaald.

Landelijk beeld

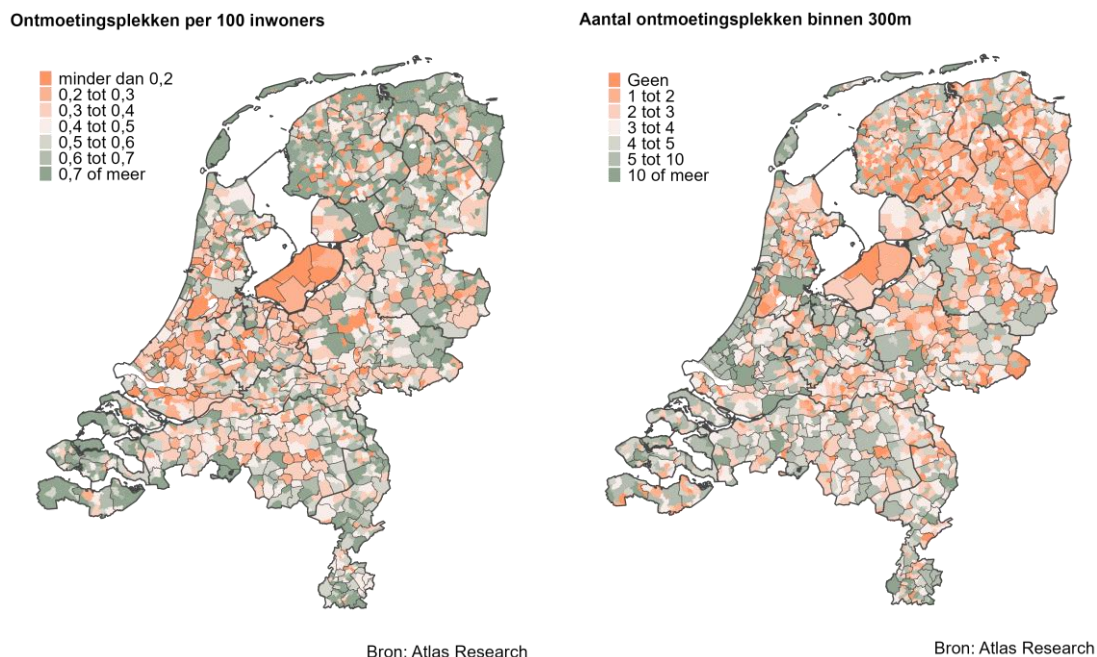
Figuur 10 laat zien hoe het aantal voorzieningen dat bereikbaar is binnen 15 minuten reistijd regionaal is verdeeld. De kaart is ingekleurd op woonplaatsniveau, waarbij de grenzen van gemeenten en provincies zijn weergegeven. Er valt een regionaal patroon te zien waarbij in het midden van het land relatief veel voorzieningen bereikbaar zijn en met name in het Noorden van het land en in de provincie Zeeland relatief weinig voorzieningen bereikbaar zijn. Dit patroon is (veel) sterker zichtbaar voor het aantal voorzieningen dat met de fiets te bereiken is binnen 15 minuten dan voor het aantal voorzieningen dat met de auto te bereiken is binnen diezelfde tijd.

Figuur 10. Regionale spreiding 15-minuten voorzieningen per auto (links) en fiets (rechts)

Het aantal ontmoetingsplekken binnen 300 meter is met name in het Noorden van Nederland relatief laag (figuur 11, rechts). Relatief gezien, als het aantal ontmoetingsplekken per inwoner van de woonplaats, zijn het juist voornamelijk deze regionen en in Zeeland waar relatief veel ontmoetingsplekken zijn (figuur 11, links). Een verklaring hiervoor is dat in deze regio's in verhouding minder mensen wonen en het aantal ontmoetingsplekken per inwoner dus snel groter wordt.

Figuur 11. Regionale spreiding ontmoetingsplekken per 100 inwoners (links) en binnen 300 meter (rechts)

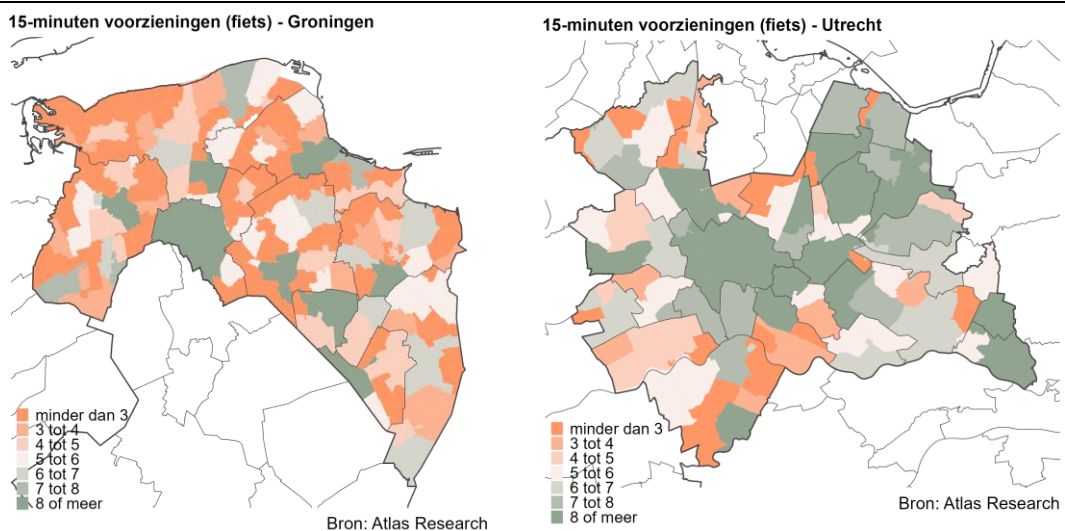

Lokaal beeld

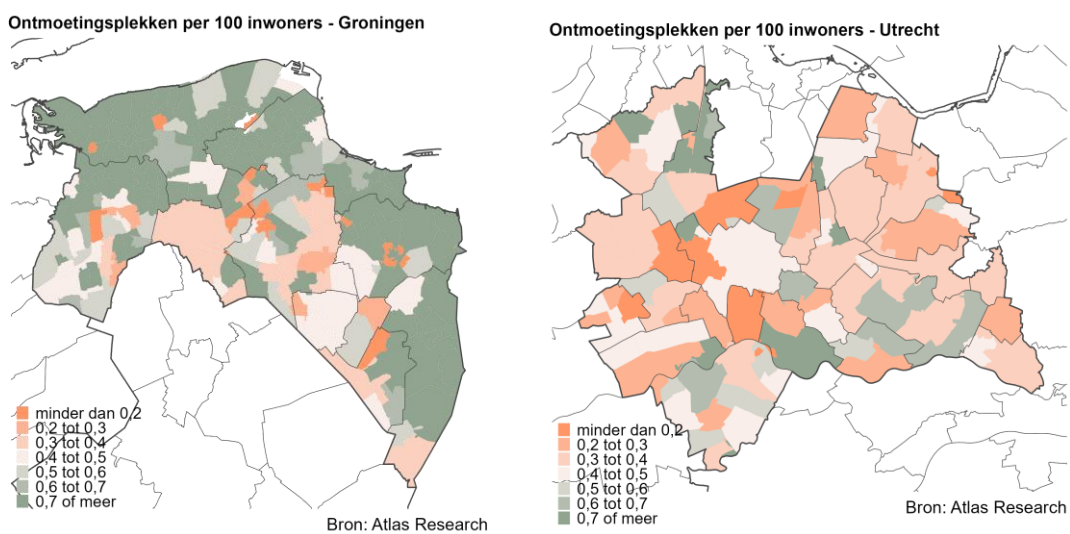
De landelijke patronen in voorzieningen die te bereiken zijn binnen 15 minuten en het aantal ontmoetingsplekken betekenen overigens niet dat in heel het noorden het aantal voorzieningen laag is en in heel de Randstad het aantal voorzieningen hoog. Wanneer we inzoomen op de provincies Utrecht en Groningen zien we dat er in beide provincies woonplaatsen zijn met relatief veel voorzieningen bereikbaar binnen 15 minuten reizen met de fiets en woonplaatsen met relatief weinig voorzieningen (zie figuur 12). In beide provincies zijn er woonplaatsen waar minder dan drie van de negen voorzieningen bereikbaar zijn, en woonplaatsen waar ten minste acht van de negen voorzieningen bereikbaar zijn. Wel geldt dat in de provincie Utrecht een groter deel van de woonplaatsen relatief veel voorzieningen heeft ten opzichte van Groningen.

Ook wanneer we kijken naar het aantal ontmoetingsplekken per inwoner, zien we in beide provincies woonplaatsen met relatief weinig ontmoetingsplekken per inwoner en woonplaatsen met relatief veel ontmoetingsplekken per inwoner (zie figuur 13). Hier geldt dat een groter deel van de woonplaatsen in provincie Utrecht relatief weinig ontmoetingsplekken per inwoner heeft ten opzichte van Groningen. Dit heeft er waarschijnlijk mee te maken dat het aantal inwoners in Utrecht hoog is ten opzichte van Groningen.

Figuur 12. Spreiding 15-minuten voorzieningen per fiets in Groningen (links) en Utrecht (rechts)

Figuur 13. Spreiding ontmoetingsplekken per 100 inwoners in Groningen (links) en Utrecht (rechts)

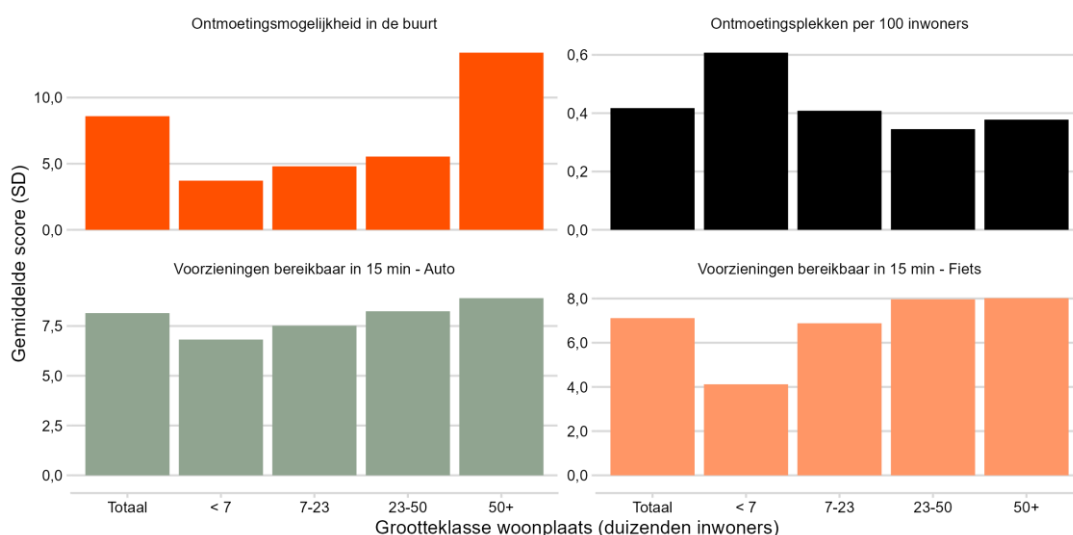

Klein en onbereikbaar?

Wanneer we kijken naar de verdeling naar woonplaatsgrootte (figuur 14), dan zien we dat het aantal bereikbare voorzieningen in 15 minuten en het aantal ontmoetingsplekken in de buurt toeneemt met de grootte van de woonplaats. Het aantal ontmoetingsplekken per inwoner is juist het grootst in de kleinste woonplaatsen. Bij de bereikbaarheid van voorzieningen per fiets zijn de verschillen met name groot tussen woonplaatsen van minder dan 7 duizend inwoners, tussen 7 en 23 duizend inwoners en woonplaatsen groter dan 23 duizend inwoners. Bij het aantal ontmoetingsplekken in de buurt is het verschil juist groot tussen woonplaatsen met minder en meer dan 50 duizend inwoners. Het tegengestelde beeld bij het aantal ontmoetingsplekken per inwoner bevestigt het vermoeden dat de regionale patronen uit Figuur 11 waarschijnlijk te verklaren zijn door het relatief lage aantal inwoners in het noorden van het land. In de grootste woonplaatsen wonen immers meer mensen, en worden de ontmoetingsplekken dus met meer mensen gedeeld. Het aantal ontmoetingsplekken per inwoner is daardoor juist in kleinere woonplaatsen groter.

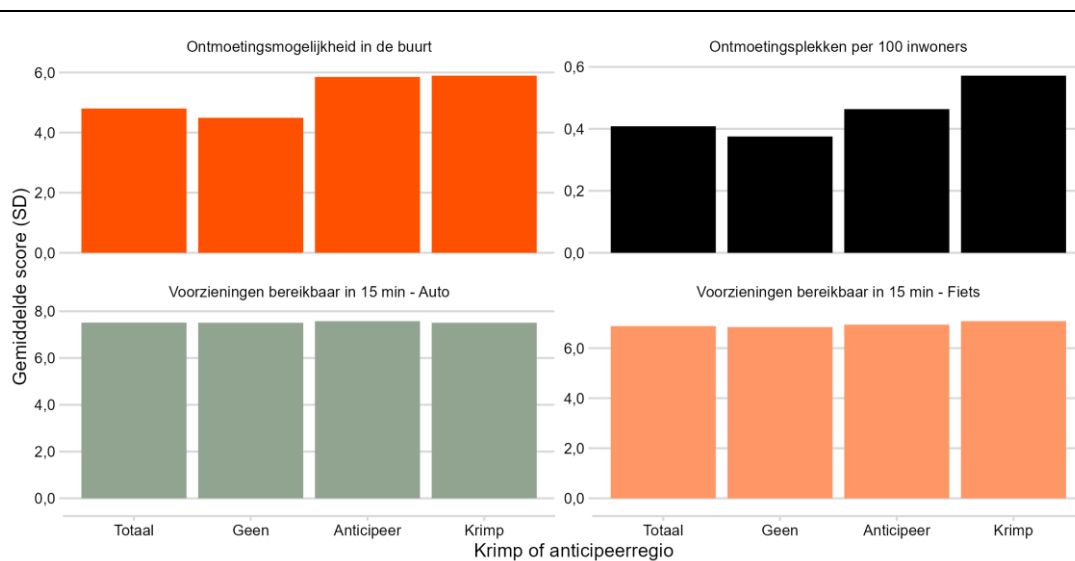
Het relatief lage aantal ontmoetingsplekken bereikbaar voor inwoners in kleinere woonplaatsen en het relatief hoge aantal ontmoetingsplekken per inwoner kunnen samen betekenen dat het openen of sluiten van een ontmoetingsplek in deze woonplaatsen een groter effect dan in grotere woonplaatsen. Ditzelfde geldt voor het aantal bereikbare voorzieningen binnen 15 minuten.

Figuur 14. 15-minuten voorzieningen en ontmoetingsplekken naar woonplaatsgrootte

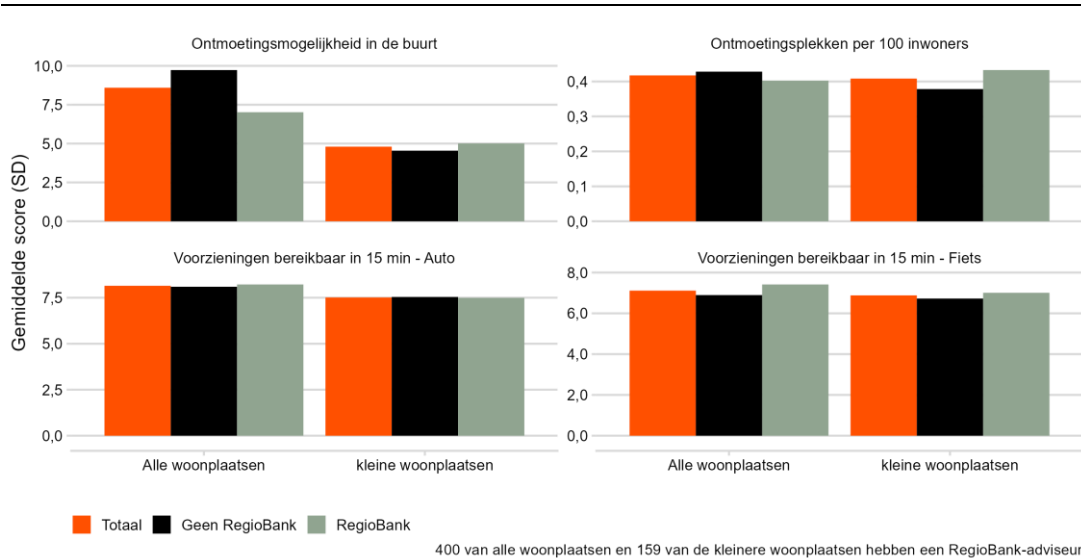
Figuur 15 brengt voor kleinere woonplaatsen (7 tot 23 duizend inwoners) de verschillen in kaart tussen anticipeer- en krimpgebieden en overige gebieden in Nederland. Voor het aantal bereikbare voorzieningen binnen 15 minuten reistijd is er nagenoeg geen verschil tussen kleinere woonplaatsen in krimp- of anticipeerregio's of de rest van Nederland. Het aantal ontmoetingsplekken in de buurt en het aantal ontmoetingsplekken per inwoner is in kleinere woonplaatsen in krimp- en anticipeerregio's hoger dan in de rest van Nederland.

Figuur 15. 15-minuten voorzieningen en ontmoetingsplekken naar krimp- en anticipeergebieden

Het aantal voorzieningen per fiets dat binnen 15 min bereikbaar is ligt hoger in woonplaatsen met een zelfstandig adviseur van RegioBank. Bij het aantal bereikbare voorzieningen binnen 15 min per auto speelt dit niet (zie figuur 16). Daarnaast is het aantal ontmoetingsplekken in de buurt relatief laag in woonplaatsen met RegioBank-adviseur, maar ingezoomd op kleinere woonplaatsen slaat dit beeld om en is het aantal ontmoetingsplekken juist hoger in woonplaatsen met een zelfstandig RegioBank-adviseur. Dit geldt *grosso modo* ook voor het relatieve aantal ontmoetingsplekken. Het aantal ontmoetingsplekken per inwoner is hoger in woonplaatsen met RegioBank-adviseur bij de kleinere woonplaatsen, maar lager als we kijken naar alle woonplaatsen.

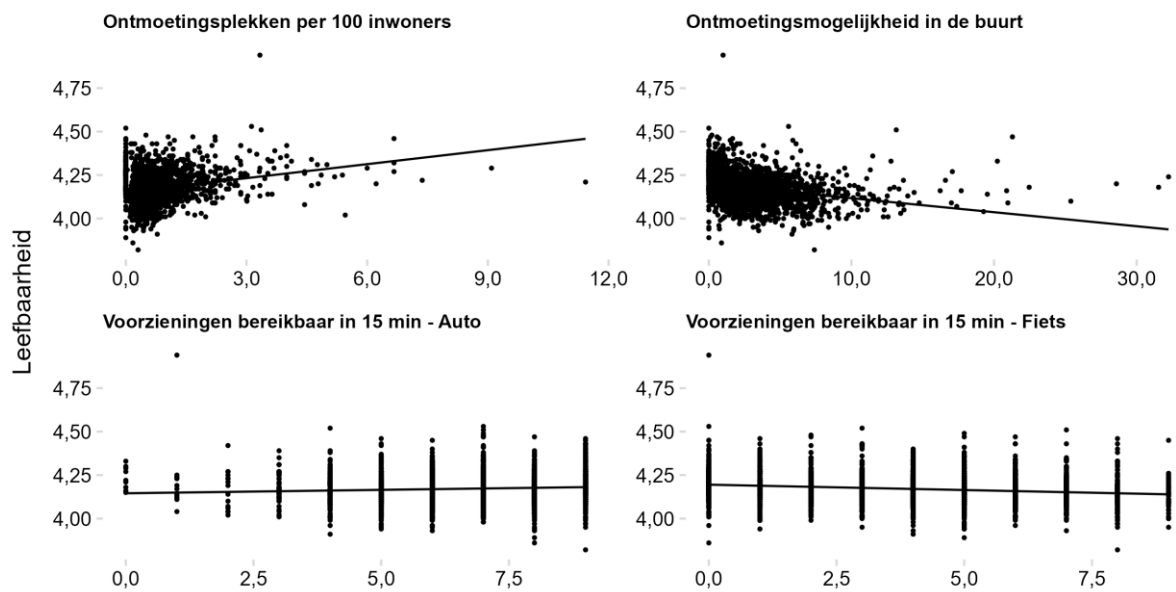
Figuur 16. 15-minuten voorzieningen en ontmoetingsplekken voor alle woonplaatsen en kleinere woonplaatsen (7-23 duizend inwoners) naar aanwezigheid zelfstandig adviseurs van RegioBank.

Basisvoorzieningen, ontmoetingsplekken en leefbaarheid

Figuur 17 laat de samenhang zien tussen de leefbaarheid in de woonplaats enerzijds en de vier indicatoren die raken aan de levendigheid van de woonplaats anderzijds. Deze *scatterplots* geven per woonplaats (als bolletje in de grafieken) op de y-as de leefbaarheidsscore en op de x-as een van de vier levendigheid van de woonplaats indicatoren weer. De lijn laat de samenhang tussen de twee indicatoren in de desbetreffende figuur zien. De lijnen omhoog (bij ontmoetingsplekken per inwoner) en omlaag (bij ontmoetingsmogelijk in de buurt) wijzen op respectievelijk een positieve en een negatieve samenhang met de leefbaarheid in de woonplaats voor deze indicatoren. Deze tegenstelling is waarschijnlijk te verklaren door de samenhang met de grootteklasse van de woonplaats. We hebben eerder in deze paragraaf geobserveerd dat het aantal ontmoetingsmogelijkheden in de buurt groot is in grotere woonplaatsen, terwijl het aantal ontmoetingsplekken per inwoner juist groot is in kleinere woonplaatsen. In combinatie met het feit dat de leefbaarheid hoger is in kleinere woonplaatsen, zou dit de verklaring kunnen bieden voor de samenhang tussen het aantal ontmoetingsmogelijkheden en de leefbaarheid. Verder blijkt uit de onderste twee grafieken van figuur 17 dat er nagenoeg geen relatie is tussen leefbaarheid en het aantal bereikbare voorzieningen binnen 15 minuten reistijd (te zien aan de nagenoeg neutrale, horizontale lijnen).

Figuur 17. Samenhang leefbaarheid met 15-minuten voorzieningen en ontmoetingsplekken (2022)

4 Aanvullende indicatoren

In aanvulling op de analyse van de Leefbaarometer 3.0 naar woonplaatsgrootte van het vorige hoofdstuk bekijken we nog een achttal aanvullende indicatoren om meer inzicht te krijgen in de achterliggende patronen. Deze indicatoren zijn in overleg met de opdrachtgever vastgesteld. Deze indicatoren zijn gekozen omdat zij samenhangen met leefbaarheid – deels overlappen zij zelfs direct met de indicatoren die opgenomen zijn in de Leefbaarometer 3.0 – en zij mogelijk op lokaal niveau zijn te beïnvloeden. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de indicatoren.

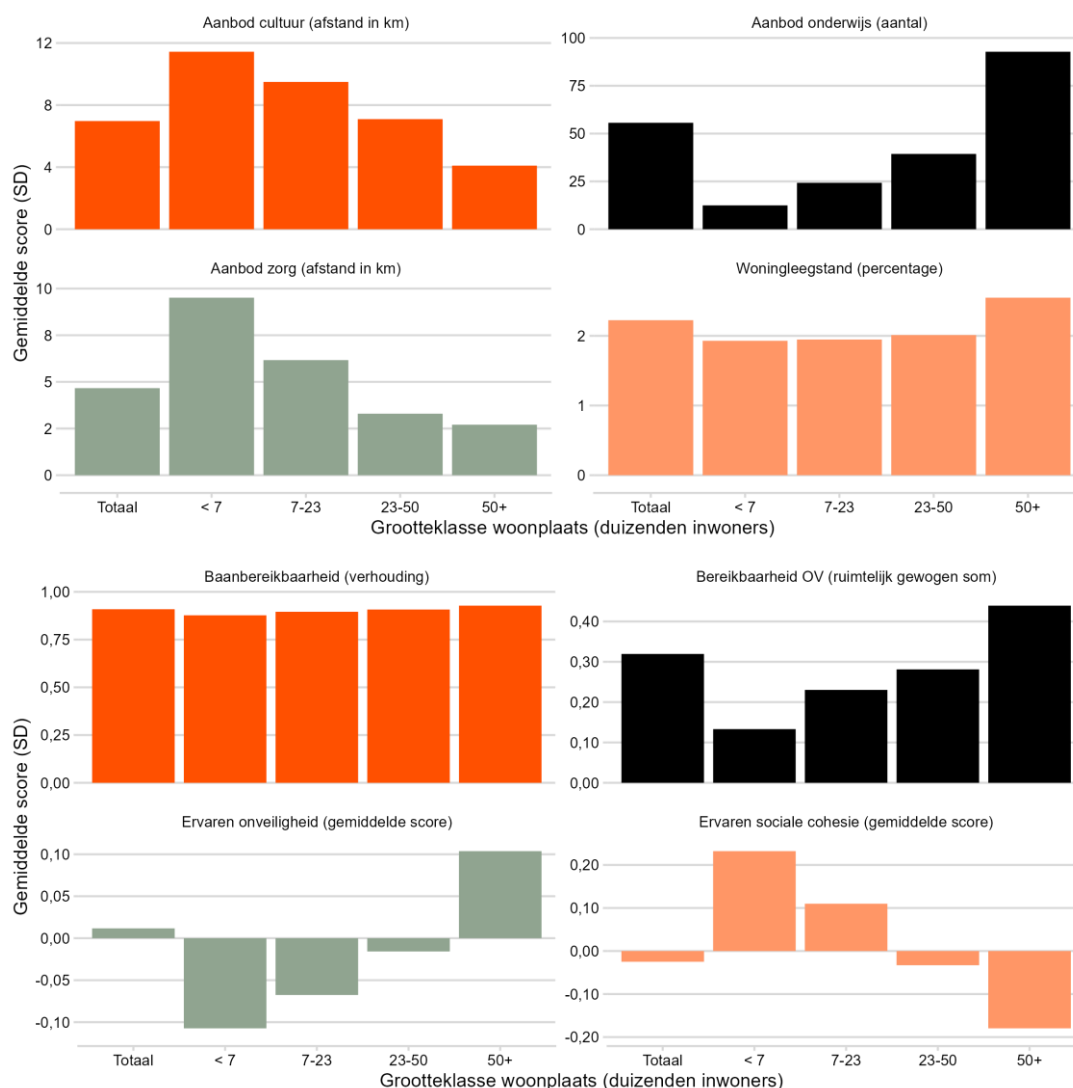
Het gaat allereerst om indicatoren in de dimensies Sociale samenhang, Voorzieningen, Woningvoorraad en Overlast en onveiligheid van de Leefbaarometer. De dimensie Fysieke omgeving blijft dus achterwege, aangezien deze lastiger is te beïnvloeden. We bespreken hoe deze indicatoren samenhangen met woonplaatsgrootte, en hoe de kleinere woonplaatsen (7 tot 23 duizend inwoners) en woonplaatsen met een RegioBank vestiging er voorstaan op deze indicatoren.

Woonplaatsgrootte

Figuur 18 toont de aanvullende indicatoren voor alle woonplaatsen (kolom totaal) en naar woonplaatsgrootte. In woonplaatsen met minder inwoners ligt het voorzieningenniveau een stuk lager dan in grotere woonplaatsen. Dit gaat op voor alle geselecteerde indicatoren die hieraan raken. De indicatoren voor cultuur, onderwijs, zorg, de bereikbaarheid via OV en baanbereikbaarheid komen overeen met indicatoren uit de Voorzieningen-index van de Leefbaarometer. Cultuur en zorg liggen gemiddeld verder weg en er is minder onderwijsaanbod in woonplaatsen met minder inwoners. Tevens is er (iets) minder werk binnen acceptabele reisafstand ten opzichte van de beroepsbevolking en is de bereikbaarheid met het OV minder goed. Vooral de woonplaatsen met minder dan 7 duizend inwoners springen eruit op deze indicatoren.

Wanneer we kijken naar de woningleegstand, de ervaren onveiligheid en sociale cohesie, dan komen de kleinere woonplaatsen er positiever uit. Er is minder woningleegstand in kleinere woonplaatsen, hoewel deze verschillen naar woonplaatsgrootte relatief klein zijn. De ervaren onveiligheid is beduidend lager en de sociale cohesie beduidend hoger naarmate het aantal inwoners van een woonplaats afneemt. Het algemene beeld voor al deze gegevens komt overeen met de bevindingen voor peiljaar 2020 uit *Klein maar fijn* (2022).

Figuur 18. Aanvullende indicatoren naar woonplaatsgrootte

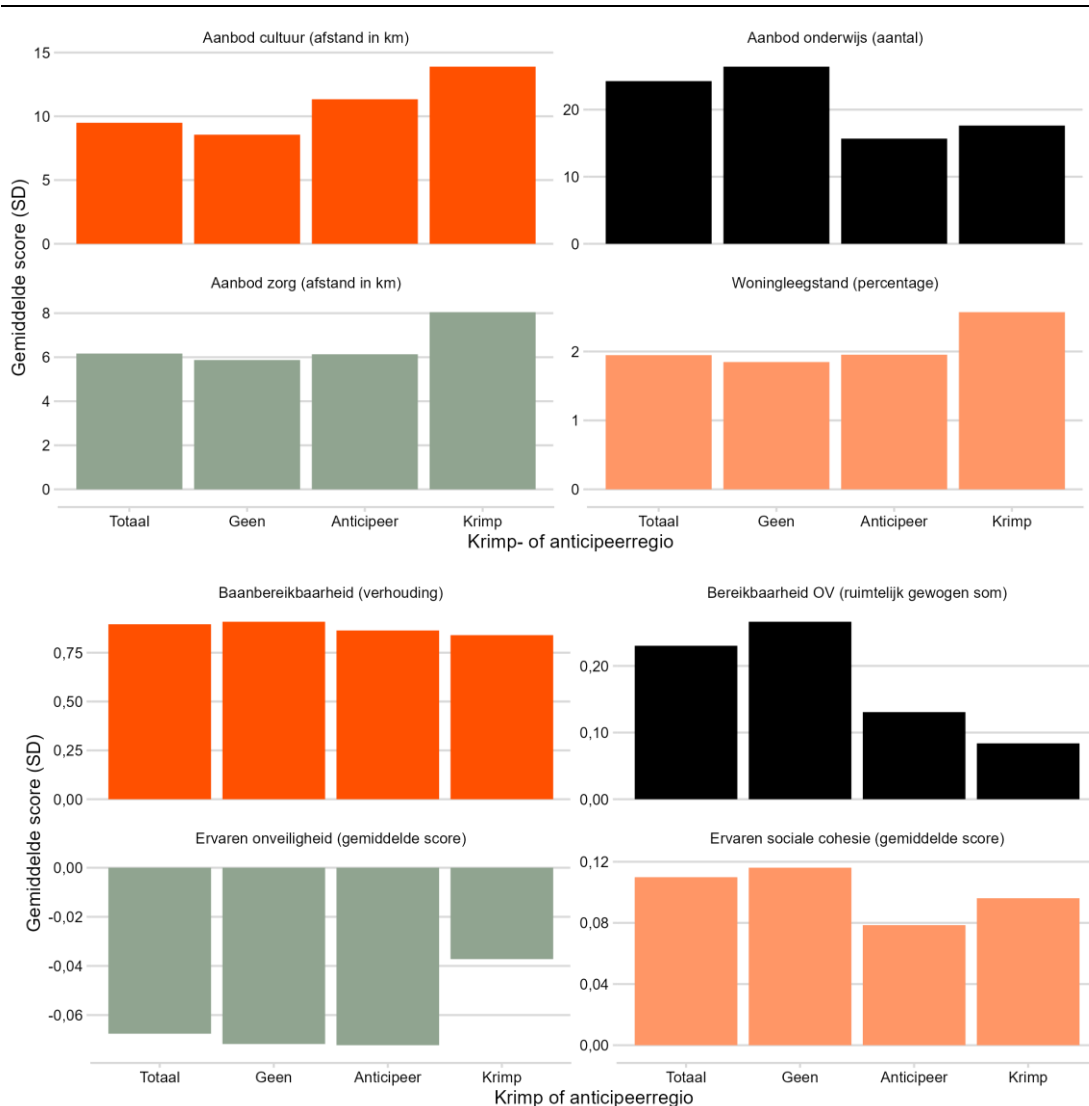

Krimp en anticipergebieden

Op basis van een eerste analyse in hoofdstuk 3 bleek dat het voor de leefbaarheid uitmaakt of de woonplaats in een krimp- of anticipergebied ligt. We zijn nagegaan of de verdeling van de indicatoren in de kleinere woonplaatsen (7 tot 23 duizend inwoners) verschilt naar ligging in deze regio's. In Figuur 19 geven we de verdeling van de aanvullende indicatoren voor de kleinere woonplaatsen weer naar regionale krimp- of anticiperstatus in Nederland. We bespreken figuur 19 van links naar rechts, van boven naar beneden. We observeerden (in figuur 18) dat in kleinere woonplaatsen de afstand tot het culturele aanbod groter is. Dit is sterker het geval in anticiper- en krimpregio's. Ook is het

onderwijsaanbod in kleinere woonplaatsen in krimp -en anticipeerregio's beperkter. De afstand tot zorg verschilt nauwelijks tussen anticipeerregio's en overige regio's, maar is in de krimpregio's wel aanzienlijk groter. Verder is er meer woningleegstand in kleinere woonplaatsen in krimpregio's. De baanbereikbaarheid ligt iets lager in krimp- en anticipeerregio's, al is dit verschil wederom klein. Wel is de OV-bereikbaarheid van kleinere woonplaatsen een stuk minder in anticipeerregio's en nog minder in krimpregio's. De ervaren onveiligheid in kleinere woonplaatsen is minder gunstig in krimpregio's dan in de kleinere woonplaatsen in de rest van Nederland. Oftewel, in kleinere woonplaatsen in krimpregio's voelen mensen zich minder veilig dan in kleinere woonplaatsen in de rest van Nederland. Tot slot ligt de sociale cohesie in kleinere woonplaatsen lager in de krimp- en anticipeerregio's dan in de rest van Nederland.

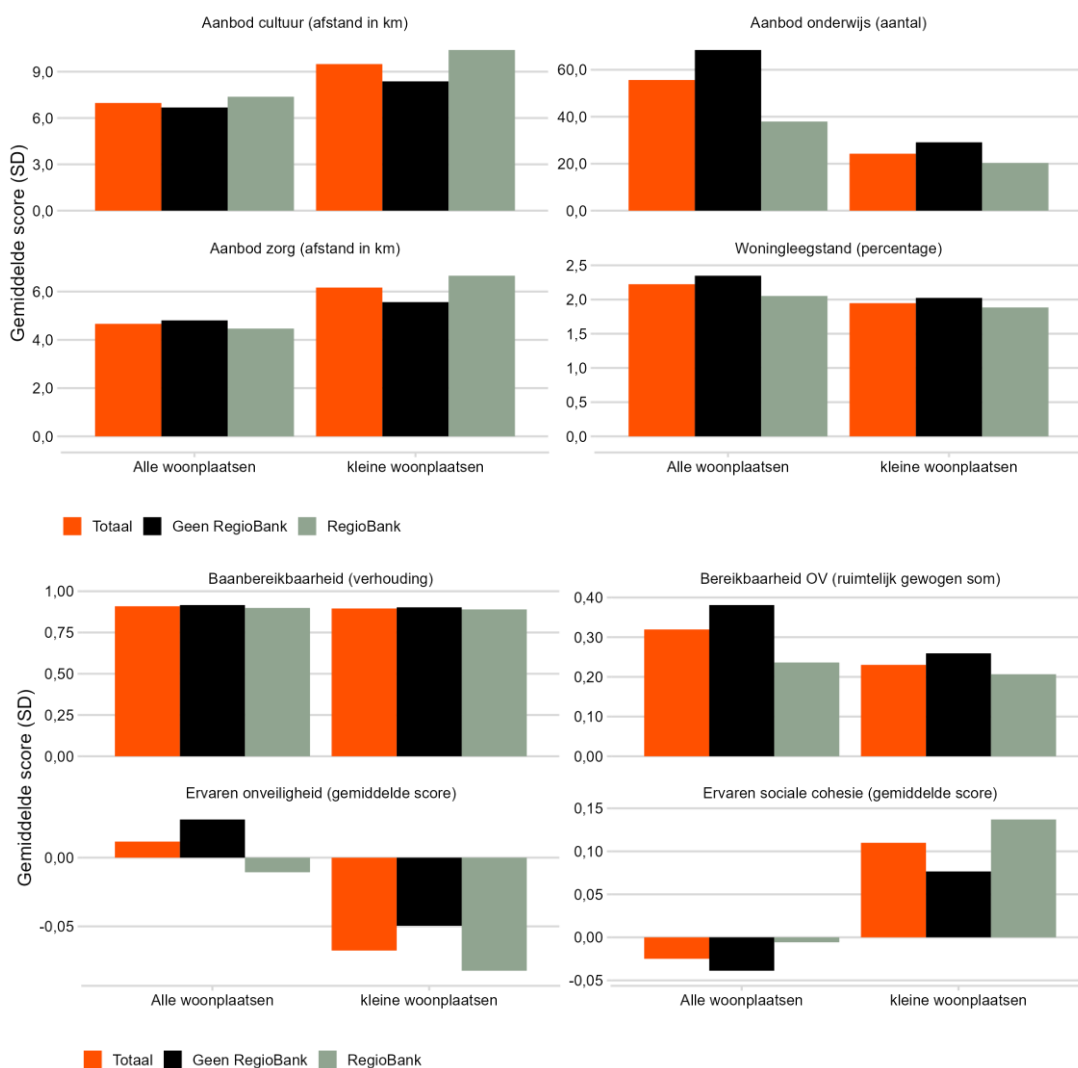
Figuur 19. Aanvullende indicatoren kleinere woonplaatsen naar krimp- of anticipeerstatus

RegioBank vestiging

Woonplaatsen met een zelfstandig adviseur van RegioBank liggen gemiddeld genomen iets verder af van het culturele aanbod (verschil groene en zwarte balkjes) en dit verschil is groter in kleinere woonplaatsen (figuur 20). Deze woonplaatsen hebben over het algemeen een kleiner onderwijsaanbod (geldt in mindere mate voor de kleinere woonplaatsen), de afstand tot zorg is hoger (geldt alleen voor de kleinere woonplaatsen) en de woningleegstand ligt iets lager. De baanbereikbaarheid in woonplaatsen met een adviseur ligt iets lager, onafhankelijk van de woonplaatsgrootte. De bereikbaarheid met het OV ligt flink lager, maar dit verschil is kleiner voor de kleinere woonplaatsen. Woonplaatsen met een zelfstandig adviseur van RegioBank zijn veiliger (lagere ervaren onveiligheid). Deze positieve invloed op de leefbaarheid is vergelijkbaar tussen kleinere en grotere woonplaatsen. De sociale cohesie ligt een stuk hoger in woonplaatsen met zelfstandig RegioBank-adviseur.

Figuur 20. Aanvullende indicatoren naar woonplaatsgrootte en aanwezigheid RegioBank-adviseur

400 van alle woonplaatsen en 159 van de kleinere woonplaatsen hebben een RegioBank-adviseur

5 Ranglijsten

Voor de kleinere woonplaatsen van 7 tot 23 duizend inwoners hebben we op basis van de Leefbaarometer verschillende ranglijsten van leefbaarheid opgesteld. Deze ranglijsten hebben we gemaakt voor alle kleinere woonplaatsen ($N=295$) en voor de kleinere woonplaatsen met een (lokale) zelfstandig adviseur van RegioBank ($N=159$). De top-5 en onderste 5 van deze twee groepen staan weergegeven in respectievelijk tabel 1 en tabel 2. We tonen de leefbaarheidsklasse, de score als afwijking van het Nederlands gemiddelde en de onderliggende dimensiescores. De volledige ranglijst is te vinden in Bijlage 1. Afsluitend presenteren we een tabel met de top-10 van kleinere woonplaatsen die de grootste verbetering in leefbaarheid tussen peiljaren 2014 en 2022 hebben doorgemaakt (tabel 3).

Van alle kleinere woonplaatsen scoort Laren het hoogst op de leefbaarheid in 2022, gevolgd door Bergen en Santpoort-Noord (alle drie met de leefbaarheidsklasse 'uitstekend'). De top-3 bestaat volledig uit woonplaatsen zonder een adviseur van RegioBank. Oosterbeek voert de lijst aan van de woonplaatsen met een RegioBank-adviseur (tabel 2) en neemt plaats 4 op de totale ranglijst in. Naarden en Bunnik complementeren de top drie van woonplaatsen met een adviseur van RegioBank. Woonplaatsen met een hoge leefbaarheid blijken op vrijwel alle vlakken (dimensies) bovengemiddeld goed te scoren.

Tabel 1. Kleinere woonplaatsen naar leefbaarheid (2022)

Rang	Naam	Klasse	Score (SD)	Fysieke omgeving	Overlast & onveiligheid	Sociale samenhang	Voorzieningen	Woningvoorraad
1	Laren	Uitstekend	1,513	0,21	0,40	0,24	0,30	0,36
2	Bergen (NH)	Uitstekend	1,426	0,54	0,52	0,26	-0,13	0,23
3	Santpoort-Noord	Uitstekend	1,291	0,36	0,41	0,10	0,29	0,14
4	Oosterbeek	Uitstekend	1,251	0,11	0,60	0,23	0,03	0,28
5	Haren (GR.)	Uitstekend	1,250	0,25	0,56	0,28	-0,04	0,21
-	-	-	-	-	-	-	-	-
291	Nieuw-Lekkerland	Ruim voldoende	-0,640	-0,10	0,39	0,06	-0,99	-0,01
292	Hoogezand	Ruim voldoende	-0,643	0,20	-0,38	-0,10	-0,26	-0,11
293	Werkendam	Ruim voldoende	-0,664	-0,05	0,22	0,06	-0,98	0,10
294	Delfzijl	Voldoende	-0,825	0,32	-0,33	0,02	-0,85	0,01
295	Rozenburg	Voldoende	-0,913	-0,06	-0,42	-0,09	-0,28	-0,06

Tabel 2. Kleinere woonplaatsen naar leefbaarheid en aanwezigheid RegioBank-adviseur (2022)

Rang	Naam	Klasse	Score (SD)	Fysieke omgeving	Overlast & onveiligheid	Sociale samenhang	Voorzieningen	Woningvoorraad
1	Oosterbeek	Uitstekend	1,251	0,11	0,60	0,23	0,03	0,28
2	Naarden	Zeer goed	0,986	0,12	0,28	0,20	0,20	0,19
3	Bunnik	Zeer goed	0,976	-0,02	0,49	0,16	0,24	0,12
4	Twello	Zeer goed	0,888	0,11	0,55	0,29	-0,29	0,23
5	Joure	Zeer goed	0,882	0,36	0,49	0,17	-0,35	0,22
-	-	-	-	-	-	-	-	-
155	Axel	Ruim voldoende	-0,576	0,13	0,28	0,10	-1,19	0,10
156	Vaals	Ruim voldoende	-0,591	0,15	0,19	0,05	-0,86	-0,11
157	Lopik	Ruim voldoende	-0,614	-0,06	0,13	0,18	-1,00	0,13
158	Scherpen-zeel	Ruim voldoende	-0,619	-0,03	0,50	0,13	-0,73	-0,48
159	Werkendam	Ruim voldoende	-0,664	-0,05	0,22	0,06	-0,98	0,10

De woonplaatsen met de grootste verbetering in leefbaarheid tussen 2014 en 2022 zijn Oost-Souburg (Vlissingen), Hoensbroek (Heerlen, Limburg) en Zundert (in de gelijknamige gemeente). Oost-Souburg staat ook bovenaan de woonplaatsen met een zelfstandig adviseur van RegioBank, gevolgd door Zundert en Doesburg (in de gelijknamige gemeente).

Tabel 3. Grootste stijgers in de leefbaarheid tussen 2014 en 2022

Rang	Alle woonplaatsen	Met zelfstandig adviseur RegioBank
1	Oost-Souburg	Oost-Souburg
2	Hoensbroek	Zundert
3	Zundert	Doesburg
4	Meerssen	Enkhuizen
5	Doesburg	Valkenburg
6	Enkhuizen	Berkel-Enschot
7	Herten	Wijk bij Duurstede
8	Zierikzee	Weesp
9	Valkenburg	Prinsenbeek
10	Lent	Cuijk

Literatuur

Ministerie van BZK (2011). Brief van de minister van BZK aan de Tweede Kamer 'Geografische afbakening van de anticipeergebieden'.

Mandemakers, J., Leidelmeijer, K., Burema, F., Halbersma, R., Middeldorp, M., Veldkamp, J. (2021). *Leefbaarometer 3.0 – Instrumentontwikkeling*, Amsterdam: Atlas Research & In.Fact.Research.

Leidelmeijer, K., Mandemakers, J. (2022). *Leefbaarheid in Nederland 2020 – Een analyse op basis van de Leefbaarometer 3.0*, Amsterdam: Atlas Research & In.Fact.Research.

Mandemakers, J. & Burema, F. (2022). *Leefbaarheid in kleinere woonplaatsen*, Amsterdam: Atlas Research.

Onderweg in Nederland (ODiN).

Mandemakers, J., Middeldorp, M. & Leidelmeijer, K. (verschijnt in 2024) *Leefbaarheid onder de loep. Analyse en verdieping Leefbaarometer meting 2022*. Amsterdam: Atlas Research & In.Fact.Research.

Bijlage 1:

Ranglijsten 2022

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
1	Laren	Uitstekend	1,513
2	Bergen (NH)	Uitstekend	1,426
3	Santpoort-Noord	Uitstekend	1,291
4	Oosterbeek	Uitstekend	1,251
5	Haren (GR.)	Uitstekend	1,250
6	Blaricum	Uitstekend	1,128
7	Delden	Uitstekend	1,104
8	Waalre	Zeer goed	1,033
9	Teteringen	Zeer goed	1,032
10	Staphorst	Zeer goed	1,028
11	Naarden	Zeer goed	0,986
12	Bunnik	Zeer goed	0,976
13	Den Hoorn	Zeer goed	0,965
14	Rijnsburg	Zeer goed	0,955
15	Nootdorp	Zeer goed	0,934
16	Hoevelaken	Zeer goed	0,922
17	Hoogland	Zeer goed	0,904
18	Vorden	Zeer goed	0,892
19	Twello	Zeer goed	0,888
20	Joure	Zeer goed	0,882
21	Bennekom	Zeer goed	0,878
22	Heeswijk-Dinther	Zeer goed	0,847
23	Ouderkerk aan de Amstel	Zeer goed	0,843
24	Berkel-Enschot	Zeer goed	0,833
25	Abcoude	Zeer goed	0,824
26	Sint-Michielsgestel	Zeer goed	0,816
27	Hilvarenbeek	Zeer goed	0,815
28	Holten	Zeer goed	0,814
29	Doorn	Zeer goed	0,810
30	Hatterij	Zeer goed	0,809
31	Markelo	Zeer goed	0,808
32	Warnsveld	Zeer goed	0,797
33	Lent	Zeer goed	0,795
34	Herten	Zeer goed	0,794
35	Eelde	Zeer goed	0,787
36	Borne	Zeer goed	0,783
37	Bavel	Zeer goed	0,780
38	Limmen	Zeer goed	0,755
39	Zierikzee	Zeer goed	0,749
40	Udenhout	Zeer goed	0,748
41	Heino	Zeer goed	0,736

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
42	Oirschot	Zeer goed	0,730
43	Ijsselmuiden	Zeer goed	0,729
44	Burgum	Zeer goed	0,724
45	Reeuwijk	Zeer goed	0,701
46	Enter	Zeer goed	0,698
47	Ommen	Zeer goed	0,678
48	Zuidlaren	Zeer goed	0,677
49	Erp	Zeer goed	0,673
50	Ruurlo	Zeer goed	0,672
51	Zuidhorn	Zeer goed	0,669
52	Epe	Zeer goed	0,664
53	Voerendaal	Zeer goed	0,655
54	Roden	Zeer goed	0,651
55	Dalfsen	Zeer goed	0,650
56	Driebergen-Rijsenburg	Zeer goed	0,637
57	De Bilt	Zeer goed	0,633
58	Eersel	Zeer goed	0,623
59	Prinsenbeek	Zeer goed	0,623
60	Voorhout	Zeer goed	0,616
61	Meerssen	Zeer goed	0,609
62	Velp	Zeer goed	0,607
63	Badhoevedorp	Zeer goed	0,601
64	Made	Zeer goed	0,599
65	Eemnes	Zeer goed	0,593
66	Valkenburg	Zeer goed	0,592
67	Nederweert	Zeer goed	0,592
68	Bemmel	Goed	0,590
69	Wierden	Goed	0,589
70	Lunteren	Goed	0,579
71	Oisterwijk	Goed	0,576
72	Son en Breugel	Goed	0,568
73	Wateringen	Goed	0,568
74	Malden	Goed	0,566
75	Heeze	Goed	0,564
76	Goirle	Goed	0,561
77	Heerde	Goed	0,543
78	Elst	Goed	0,538
79	Wijhe	Goed	0,531
80	Oostzaan	Goed	0,53
81	Kapelle	Goed	0,527
82	Heesch	Goed	0,526
83	Elsloo	Goed	0,525
84	Panningen	Goed	0,513
85	Volendam	Goed	0,507
86	Oostvoorne	Goed	0,500
87	Berlicum	Goed	0,486
88	Groenlo	Goed	0,481
89	Den Burg	Goed	0,472

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
90	Denekamp	Goed	0,468
91	Raalte	Goed	0,466
92	Zoeterwoude	Goed	0,464
93	Someren	Goed	0,453
94	Nieuwleusen	Goed	0,451
95	Sassenheim	Goed	0,437
96	Halsteren	Goed	0,435
97	Leek	Goed	0,429
98	Boekel	Goed	0,424
99	Bergeijk	Goed	0,424
100	De Meern	Goed	0,421
101	Stiens	Goed	0,421
102	Harlingen	Goed	0,413
103	Bedum	Goed	0,410
104	Harmelen	Goed	0,406
105	Wezep	Goed	0,404
106	Landsmeer	Goed	0,398
107	Berghem	Goed	0,397
108	Eibergen	Goed	0,393
109	Franeker	Goed	0,389
110	Didam	Goed	0,384
111	Beuningen Gld	Goed	0,382
112	Delfgauw	Goed	0,381
113	Vaassen	Goed	0,377
114	Drunen	Goed	0,376
115	Asten	Goed	0,374
116	Rhoon	Goed	0,366
117	Schaijk	Goed	0,363
118	Monster	Goed	0,362
119	Lochem	Goed	0,361
120	Losser	Goed	0,358
121	Huissen	Goed	0,352
122	Eijsden	Goed	0,352
123	Aalten	Goed	0,350
124	Zandvoort	Goed	0,345
125	Noordwijkerhout	Goed	0,334
126	Gorredijk	Goed	0,322
127	Vriezenveen	Goed	0,321
128	Voorthuizen	Goed	0,311
129	Lichtenvoorde	Goed	0,309
130	Vinkeveen	Goed	0,305
131	Echt	Goed	0,303
132	Bodegraven	Goed	0,301
133	Bolsward	Goed	0,300
134	Montfoort	Goed	0,287
135	Reusel	Goed	0,286
136	Zelhem	Goed	0,286
137	Wehl	Goed	0,285

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
138	Lemmer	Goed	0,284
139	Maasbracht	Goed	0,282
140	Loosdrecht	Goed	0,274
141	Groesbeek	Goed	0,266
142	Bunschoten-Spakenburg	Goed	0,264
143	Beek	Goed	0,262
144	Edam	Goed	0,262
145	Dedemsvaart	Goed	0,258
146	Schagen	Goed	0,257
147	Bergschenhoek	Goed	0,243
148	Nunspeet	Goed	0,240
149	Reuver	Goed	0,224
150	Borculo	Goed	0,221
151	Enkhuizen	Goed	0,221
152	Naaldwijk	Goed	0,218
153	Oudewater	Goed	0,214
154	Leersum	Goed	0,211
155	Steenwijk	Goed	0,208
156	Beilen	Goed	0,208
157	Hardenberg	Goed	0,208
158	Ter Aar	Goed	0,201
159	Swalmen	Goed	0,196
160	Brummen	Goed	0,192
161	Veendam	Goed	0,191
162	Nieuwerkerk aan den IJssel	Goed	0,185
163	Grootebroek	Goed	0,180
164	Numansdorp	Goed	0,180
165	Horst	Goed	0,179
166	Oosterwolde	Goed	0,177
167	Gemert	Goed	0,176
168	Raamsdonksveer	Goed	0,173
169	Monnickendam	Goed	0,170
170	Dokkum	Goed	0,167
171	Sint-Oedenrode	Goed	0,166
172	Hulst	Goed	0,163
173	Neede	Goed	0,148
174	Weesp	Goed	0,145
175	Wijk bij Duurstede	Goed	0,143
176	Vianen	Goed	0,138
177	Hoogkarspel	Goed	0,136
178	Mierlo	Goed	0,131
179	Wolvega	Goed	0,130
180	Poeldijk	Goed	0,120
181	Druten	Goed	0,120
182	Wormer	Goed	0,117
183	Renkum	Goed	0,110
184	Duiven	Goed	0,105
185	Sappemeer	Goed	0,096

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
186	Elburg	Goed	0,094
187	Uitgeest	Goed	0,087
188	Honselersdijk	Goed	0,085
189	Wervershoof	Goed	0,084
190	Beek en Donk	Ruim voldoende	0,078
191	Winsum	Ruim voldoende	0,072
192	De Lier	Ruim voldoende	0,069
193	Vlijmen	Ruim voldoende	0,064
194	Dieren	Ruim voldoende	0,063
195	Zundert	Ruim voldoende	0,061
196	Hasselt	Ruim voldoende	0,053
197	Bovenkarspel	Ruim voldoende	0,053
198	Klazienaveen	Ruim voldoende	0,052
199	Boskoop	Ruim voldoende	0,051
200	Susteren	Ruim voldoende	0,048
201	Grave	Ruim voldoende	0,039
202	Woudenberg	Ruim voldoende	0,039
203	Roelofarendsveen	Ruim voldoende	0,037
204	Kaatsheuvel	Ruim voldoende	0,030
205	Nieuwkoop	Ruim voldoende	0,030
206	Zevenhuizen	Ruim voldoende	0,025
207	Geertruidenberg	Ruim voldoende	0,025
208	Bleiswijk	Ruim voldoende	0,022
209	Soesterberg	Ruim voldoende	0,021
210	Velserbroek	Ruim voldoende	0,016
211	Stadskanaal	Ruim voldoende	0,013
212	Rhenen	Ruim voldoende	0,007
213	Genemuiden	Ruim voldoende	0,005
214	Coevorden	Ruim voldoende	0,003
215	Geldermalsen	Ruim voldoende	-0,004
216	Olst	Ruim voldoende	-0,012
217	Eerbeek	Ruim voldoende	-0,015
218	Hillegom	Ruim voldoende	-0,017
219	Bladel	Ruim voldoende	-0,018
220	Gennep	Ruim voldoende	-0,020
221	Winschoten	Ruim voldoende	-0,023
222	't Harde	Ruim voldoende	-0,024
223	Cuijk	Ruim voldoende	-0,026
224	Gendt	Ruim voldoende	-0,027
225	Zwaag	Ruim voldoende	-0,027
226	Wilnis	Ruim voldoende	-0,027
227	Zaltbommel	Ruim voldoende	-0,028
228	Oost-Souburg	Ruim voldoende	-0,032
229	Poortugaal	Ruim voldoende	-0,033
230	Sprang-Capelle	Ruim voldoende	-0,038
231	Goor	Ruim voldoende	-0,039
232	Koog aan de Zaan	Ruim voldoende	-0,042
233	Rheden	Ruim voldoende	-0,051

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
234	Doesburg	Ruim voldoende	-0,052
235	Mijdrecht	Ruim voldoende	-0,055
236	Lekkerkerk	Ruim voldoende	-0,063
237	Brielle	Ruim voldoende	-0,067
238	Breukelen	Ruim voldoende	-0,071
239	Oud Gastel	Ruim voldoende	-0,072
240	Boxmeer	Ruim voldoende	-0,072
241	Bergambacht	Ruim voldoende	-0,084
242	Appingedam	Ruim voldoende	-0,101
243	Julianadorp	Ruim voldoende	-0,107
244	Andijk	Ruim voldoende	-0,111
245	Westervoort	Ruim voldoende	-0,120
246	Gilze	Ruim voldoende	-0,120
247	Hoogerheide	Ruim voldoende	-0,122
248	Budel	Ruim voldoende	-0,133
249	Strijen	Ruim voldoende	-0,133
250	's-Gravendeel	Ruim voldoende	-0,139
251	Tegelen	Ruim voldoende	-0,140
252	Zaandijk	Ruim voldoende	-0,141
253	Vroomshoop	Ruim voldoende	-0,168
254	Oude Pekela	Ruim voldoende	-0,183
255	Stein	Ruim voldoende	-0,183
256	Zevenbergen	Ruim voldoende	-0,193
257	Dinxperlo	Ruim voldoende	-0,195
258	Medemblik	Ruim voldoende	-0,207
259	Urk	Ruim voldoende	-0,217
260	Hardinxveld-Giessendam	Ruim voldoende	-0,222
261	St. Willebrord	Ruim voldoende	-0,241
262	Ulft	Ruim voldoende	-0,244
263	Moordrecht	Ruim voldoende	-0,253
264	Emmer-Compasuum	Ruim voldoende	-0,271
265	Tholen	Ruim voldoende	-0,281
266	Schoonhoven	Ruim voldoende	-0,282
267	Steenbergen	Ruim voldoende	-0,287
268	Puttershoek	Ruim voldoende	-0,304
269	Kudelstaart	Ruim voldoende	-0,314
270	Alblasserdam	Ruim voldoende	-0,323
271	Anna Paulowna	Ruim voldoende	-0,336
272	Krommenie	Ruim voldoende	-0,360
273	Zwanenburg	Ruim voldoende	-0,363
274	Ter Apel	Ruim voldoende	-0,387
275	Wormerveer	Ruim voldoende	-0,400
276	Yerseke	Ruim voldoende	-0,418
277	Leerdam	Ruim voldoende	-0,446
278	Kerkdriel	Ruim voldoende	-0,446
279	Oudenbosch	Ruim voldoende	-0,471
280	Rijen	Ruim voldoende	-0,475
281	Sommelsdijk	Ruim voldoende	-0,485

Rang	Naam	Leefbaarheid	Score (SD)
282	Musselkanaal	Ruim voldoende	-0,505
283	's-Heerenberg	Ruim voldoende	-0,506
284	Middelharnis	Ruim voldoende	-0,514
285	Hoensbroek	Ruim voldoende	-0,558
286	Hoek van Holland	Ruim voldoende	-0,563
287	Axel	Ruim voldoende	-0,576
288	Vaals	Ruim voldoende	-0,591
289	Lopik	Ruim voldoende	-0,614
290	Scherpenzeel	Ruim voldoende	-0,619
291	Nieuw-Lekkerland	Ruim voldoende	-0,640
292	Hoogezand	Ruim voldoende	-0,643
293	Werkendam	Ruim voldoende	-0,664
294	Delfzijl	Voldoende	-0,825
295	Rozenburg	Voldoende	-0,913

Bijlage 2: Bronnen en methodische toelichting

Leefbaarheid

Voor een beknopte uitleg van de Leefbaarometer verwijzen we naar Bijlage 1 van het analyserapport *Leefbaarheid in Nederland*.¹³ Voor een meer uitvoerige uiteenzetting van de methodiek en de herijking naar de Leefbaarometer 3.0 verwijzen we naar het rapport *Instrumentontwikkeling*.¹⁴ De Leefbaarometer 3.0 gaat vergezeld van een openbare gegevensbron die beschikbaar is op diverse schaalniveaus, waaronder de ruim 4 duizend viercijferige postcodes (PC4). We aggregeren de genoemde Leefbaarometer-gegevensbron van PC4-niveau naar woonplaatsniveau, gewogen naar het aantal woningen in een postcode. We doen dit voor alle scores, ontwikkelingen en dimensies.

Krimp- en anticipeergebieden

De Rijksoverheid heeft een lijst samengesteld met zogenaamde krimp- en anticipeerregio's.¹⁵ Voor dit onderzoek is de meest recente versie van deze lijst gebruikt, waarbij per krimp- of anticipeerregio is aangegeven welke gemeenten hieronder vallen. Deze gegevens hebben gemeente-indeling 2019, welke zijn omgerekend naar gemeente-indeling 2022 (de indeling die in dit onderzoek wordt aangehouden). Op basis van dit bestand wordt bepaald welke woonplaatsen in een krimp- of anticipeergebied liggen. Een woonplaats ligt in dit onderzoek in een krimp- of anticipeergebied wanneer de omringende gemeente zo is aangemerkt door de Rijksoverheid.

Zelfstandig adviseur van RegioBank

Voor dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen woonplaatsen met en zonder een lokale zelfstandig adviseur van de RegioBank. Om dit onderscheid te kunnen maken, heeft de RegioBank een adressenlijst aangeleverd met daarin onder meer de zescijferige postcodes (PC6) van het bezoekadres waar zelfstandig adviseurs van RegioBank aanwezig zijn. Deze gegevens zijn geaggregeerd naar woonplaatsniveau, waarbij een woonplaats is aangemerkt als een woonplaats met een lokale zelfstandig adviseur van RegioBank wanneer

¹³ Zie Bijlage 1, pagina 53-61 van <https://atlasresearch.nl/leefbaarheid-in-nederland-2020/>

¹⁴ <https://atlasresearch.nl/leefbaarometer-3-0-instrumentontwikkeling/>

¹⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/07/25/indeling-gemeenten-krimpregios-en-anticipeerregios-per-1-januari-2019>

de woonplaats ten minste één postcode omvat met een adviseur. Er wordt geen onderscheid gemaakt in het aantal aanwezige adviseurs dan wel vestigingen in een woonplaats.

Leegstand

De leegstand als aandeel van de woningvoorraad komt uit de Landelijke leegstandsmonitor 2022.¹⁶ Hierin wordt op gemeenteniveau de leegstand weergegeven. Voor dit onderzoek wordt de leegstand van de omliggende gemeente gebruikt als de leegstand van een woonplaats.

Ervaren onveiligheid

De ervaren onveiligheid is een indicator die Atlas Research voor de Leefbaarometer heeft ontwikkeld. Zie voor een uitgebreide omschrijving van de indicator Bijlage 2 uit de *Instrumentontwikkeling* van Leefbaarometer 3.0.¹⁷ De indicator zoals gebruikt in de Leefbaarometer, wordt hier individueel gebruikt op PC4-niveau. We aggregeren de indicator van PC4-niveau naar woonplaatsniveau.

Ervaren sociale cohesie

De sociale cohesie is een indicator die Atlas Research voor de Leefbaarometer heeft ontwikkeld. Zie voor een uitgebreide omschrijving van de indicator Bijlage 2 uit de *Instrumentontwikkeling* van Leefbaarometer 3.0.¹⁸ De indicator zoals gebruikt in de Leefbaarometer, wordt hier individueel gebruikt op PC4-niveau. We aggregeren de indicator van PC4-niveau naar woonplaatsniveau.

Bereikbaarheid OV

In dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van de bereikbaarheid via het openbaar vervoer. Dit is een indicator die Atlas Research heeft ontwikkeld en die wordt gebruikt in de jaarlijkse *Atlas voor gemeenten*. De indicator is ontwikkeld op PC4-niveau en betreft een indicator van de bereikbaarheid van banen via het OV. We aggregeren de indicator van PC4-niveau naar woonplaatsniveau.

Baanbereikbaarheid

In dit onderzoek wordt als maat voor werkgelegenheid gebruikgemaakt van de indicator baanbereikbaarheid. De indicator geeft op PC4-niveau de verhouding tussen het aantal

¹⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/50/landelijke-monitor-leegstand-2022>

¹⁷ Omschrijving Ervaren onveiligheid in Bijlage 2, pagina 129

¹⁸ Omschrijving Ervaren sociale cohesie in Bijlage 2, pagina 125

bereikbare banen vanuit het postcodegebied en de beroepsbevolking die concurreert om die banen. Voor dit onderzoek wordt de indicator geaggregeerd van PC4-niveau naar woonplaatsniveau.

Kerncijfers viercijferige postcodegebieden

Het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) publiceert jaarlijks een aantal kerncijfers op PC4-niveau. In dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van het bestand met cijfers over peiljaar 2020.¹⁹ We maken gebruik van het aantal inwoners, de omgevingsadressendichtheid en het aantal woningen uit dit bestand. Aan de hand hiervan bepalen we de grootteklasse van de woonplaats en de omringende gemeente.

Voorzieningen

Het voorzieningenniveau dat in dit onderzoek wordt gebruikt, komt van het CBS.²⁰ De meest recente cijfers zijn van peiljaar 2020 op het niveau van 100 x 100m grids. Uit dit bestand zijn meerdere indicatoren gecombineerd om drie indicatoren te maken: het aanbod cultuur, het aanbod zorg en het aanbod onderwijs. Deze gegevens zijn geaggregeerd naar woonplaatsniveau.

Voor het aanbod cultuur nemen we het gemiddelde van de gemiddelde afstand tot een theater en de gemiddelde afstand tot een poppodium. Voor het aanbod zorg nemen we de gemiddelde afstand tot een ziekenhuis (inclusief buitenpolikliniek). Voor het aanbod onderwijs nemen we de som van het aantal scholen in het voortgezet onderwijs binnen 10 km afstand, het aantal scholen in het basisonderwijs binnen 3 km afstand en het aantal kinderdagverblijven binnen 3 km afstand.

Voorzieningen binnen 15 minuten

Op basis van hetzelfde bestand van het CBS waar voorgaande indicatoren over voorzieningen op zijn gemaakt, zijn daarnaast twee indicatoren ontwikkeld om het aantal voorzieningen binnen 15 minuten reistijd weer te geven. De ene indicator is op basis van reistijd met de auto, de ander is op basis van reistijd met de fiets. Voor het aanbod voorzieningen nemen we de volgende negen indicatoren mee: de afstand tot de dichtstbijzijnde huisartspraktijk, apotheek, zwembad, grote supermarkt, warenhuis, bibliotheek, bioscoop, café en treinstation. Per woonplaats is de gemiddelde afstand tot deze negen voorzieningen berekend, gewogen naar het aantal inwoners. Deze afstanden betreffen afstanden

¹⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/gegevens-per-postcode>

²⁰ CBS. Statistische gegevens per vierkant en postcode 2022-2021-2020-2019

over de weg. Op basis van de ODIN-enquête²¹ over de jaren 2018 tot en met 2022 is de gemiddelde reissnelheid bepaald voor reizen binnen Nederland van maximaal 15 minuten per auto en per fiets.²² Deze gemiddelde snelheden zijn bepaald per stedelijkheidsklasse. Op basis van deze gemiddelde reissnelheden is de afstand bepaald die kan worden afgelegd binnen 15 minuten reistijd (snelheid / 4). Vervolgens is per woonplaats per voorziening bepaald of de gemiddelde afstand tot de voorziening af te leggen valt binnen 15 minuten reizen per auto of fiets met de gemiddeld berekende snelheid. Tot slot wordt het aantal voorzieningen dat te bereiken is binnen 15 minuten reizen per auto of fiets berekend door dit op te tellen. Dit resulteert in een score van 0 tot en met 9 per woonplaats.

Ontmoetingsplekken

Op basis van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)²³ is voor peiljaar 2022 bepaald welke gebouwen (onder andere) als gebruiksdoel 'Bijeenkomstfunctie'²⁴ hebben. Per PC6-gebied is het aantal gebouwen met deze functie geteld. Hiermee zijn twee indicatoren ontwikkeld: het aantal ontmoetingsplekken (= gebouw met als gebruiksdoel (onder andere) 'Bijeenkomstfunctie') bereikbaar in een straal van 300 meter rond een PC6-gebied en het aantal ontmoetingsplekken per inwoner in een woonplaats.

De indicator 'aantal ontmoetingsplekken binnen 300m' is berekend op PC6-niveau en berekend door per PC6-gebied het aantal ontmoetingsplekken op te tellen dat binnen 300 meter te bereiken is, en het aantal inwoners dat woont binnen 300 meter van het PC6-gebied. Dit is vervolgens geaggregeerd naar woonplaatsniveau door het gemiddelde aantal ontmoetingsplekken te nemen, gewogen naar het aantal inwoners.

De indicator 'aantal ontmoetingsplekken per inwoner' is berekend door per woonplaats het aantal ontmoetingsplekken op te tellen en het aantal inwoners op te tellen, en vervolgens het aantal ontmoetingsplekken te delen door het aantal inwoners. Deze indicator is berekend op woonplaatsniveau.

²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/personen/overzicht/onderweg-in-nederland>

²² Specifiek zijn alleen de reizen meegenomen waarvoor het motief van de reis onder een van de volgende categorieën valt: Winkelen / boodschappen doen, Sociaal recreatief overig of Diensten / persoonlijke verzorging

²³ <https://www.kadaster.nl/zakelijk/registraties/basisregistraties/bag>

²⁴ De omschrijving van de gebruiksfunctie 'Bijeenkomstfunctie' is als volgt: Gebruiksfunctie voor het samenkomen van personen voor kunst, cultuur, godsdienst, communicatie, kinderopvang, het verstrekken van consumpties voor het gebruik ter plaatse of het aanschouwen van sport.